

Anul III. — 1879.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instrucțiunei.

BCU Cluj / Edată și redactată Library Cluj

de

VASILE PETRI.

Făscióra V, pe Februar.

Sumar:

La prea înaltul tron al Majestății Sale. — Ioan Enrie Pestalozzi (urmare). — Spiritul ce trebuie să domnescă într'o scólă. — Cum să se clădescă casele de scólă? (urmare). — Din România. — Din computul cu frângerî vulgare (urmare). — Din învățământul intuitiv: 1. Néua. 2. Focul. — Lecțiunî din geografie (urmare). — Lecțiunî din geometrie în scóla poporală (urmare). — Învițaune. — O întepelare. — Varietățî. — Învițare de prenumerațiune la „Scóla Română“.

SÂBIU 1879.

Tiparul tipografiei archidiecesane.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ
pentru

înaintarea educațiunei și instrucțiunei.

Redactată de

VASILE PETRI.

ABONAMENTUL:

Pe un an 4 fl. v. a. — pe o jumătate 2 fl. v. a.
Pentru România: pe un an întreg un galben.

PRENUMERAȚIUNILE

sunt a se adresa la: Redacțiunea „Scólei
Române“ în Sábiiú (Hermannstadt, N.-Szeben).

La prea înaltul tron al Majestății Sale!

I.

Representațiunea

deputațiunei esmise de biserica rom. gr.-or. în cauza proiectului de lege privitor la întroducerea limbei magiare în scólele poporale.

Majestatea Vóstră împērătescă și apostolică regescă!

Prea grațióse Dómne!

Biserica greco-orientală românescă din Ungaria și Transilvania a comprobat între tóte împregiurările neclătita sa credință și devotament cătră prea înaltul tron al Majestății Vóstre în mod așa de eminent, încât acéstă virtute a sa patriotică străvechiă i-a fost recunoscută tot de-auna la prea înaltul tron.

Chiar și astăzi, când acéstă biserică își permite a recurge de-adreptul la prea înaltul tron al Maj. Vóstre prin subscrisul corp al episcopilor și prin deputațiunile consistorielor, într'o causă ce atinge nu numai interesele proprie esentiali, ci și una din condițiunile de prosperitate ale patriei nóstre, este convinsă, că prin acéstă atitudine a sa, dictată de simțimentele cele mai leali, își împlinesce numai datoria profund simțită cătră prea înaltul tron al Maj. Vóstre și cătră iubita nóstră patrie.

Causa, ce ne împune nouă acest pas bine cumpănit, este o măsură legislativă, plănuită de a se introduce în sfera instrucțiunii publice, prin urmare de influință și asupra școlilor noastre confessionali; căci ori cât s'ar părea că scopul enunțiat al acelei măsuri este de mare importanță, dară realizarea ei practică împedecă cultura generală, din punct de vedere pedagogic nici că se pôte executa, érá în rezultatele sale se presentă așa, că de o parte între relațiunile de naționalități ale patriei noastre pôte se tragă în urma sa o procedură escesivă, ér de alta, considerată din punct de vedere natural și instinctiv al intereselor, pe care le au naționalitățile, pôte se nască temere, neîncredere și înstrăinare nu numai la credințioșii bisericei noastre, ci și în peptul celorlalte naționalități nemagiare, care ar puté ușor se turbure concordia frățească și devotamentul patriotic atât de dorit pentru popórele din această patrie, pentru interesele statului, totde-auna, dară mai virtos acuma, când situațiunea politică generală nu prea este senină; prin urmare chiar și scopul enunțiat al acelu proiect de lege l'ar împedeca, séu tocma l'ar paralisa.

Noi adecă ne-am informat din declarațiunea ministrului Maj. V. de culte și instrucțiune publică făcută cu óreși-care ocaziune în camera deputațiilor, și mai în urmă din presa periodică, că acel domn ministru are de scop se așternă la dietă un proiect de lege, în puterea căruia după șese ani numerați dela promulgarea lezei, limba magiară să fie obiect obligator de învățământ în școléle elementare și în cele superiorí populare, și acesta cu scop, ca așa să se dea ocaziune bună la toți cetățenii statului a-și a propria limba magiară ca limbă a statului. Așa dară scopul acelu proiect de lege este, ca cunoscința limbei magiare să se câștige prin învățarea ei în școléle elementare ale poporului.

Nu avem de observat, dacă cetățenilor statului se va da, pre cât se pôte, ocaziune acomodată, ca să învețe limba magiară ca limbă a statului, deși necesitatea generală a ei nici decum nu e justificată, nici de actuala lege a naționalităților, respective de dreptul asigurat naționalităților de a se folosi de limba proprie, și preste tot nici de raporturile etnografice ale patriei noastre;

dară acest proiect de lege are de scop a împune învățarea limbei magiare în măsuri ca acelea, despre care ori-cât am respecta înțelepciunea guvernului Maj. V., trebuie să ne spunem convicțiunea, că acelea măsuri nici decum nu sunt apte de a duce la scop.

În această privință ne permitem înainte de toate a ne face prea umilita reflecșiune, că legea instrucțiunii populare încarcă asupra școlilor elementare atâtea materii de cunoștințe necesare claselor inferioară ale poporului, încât timpul prescris în lege pentru școlari, spre a le învăța pre toate în limba lor maternă, este ocupat cu totul prin acelea, întru atâta, cât le lipsește absolut timpul fizic, în care se mai pôtă învăța încă și o altă limbă cu totul necunoscută, fie din carte, séu și numai pe cale practică, ca să tăcem de lipsa talentelor pentru învățare de limbă.

Dacă însă cu toate acestea scopul este, ca în școlile elementare ale comunelor bisericesci, în care limba magiară este necunoscută, să se învețe acesta cu rezultatul acela, încât să o pôtă vorbi și scrie, atunci nu rămâne altă cale practică, de cât ca obiectele de învățământ prevădute în lege, și atât în viața practică, cât și pentru cultivarea ulterioară absolut necesare, să fie șterse din planul de învățământ, și sub tot decursul anilor de învățătură să se propună exclusiv numai limba magiară, de care în viața practică cei mai puțin vor avé trebuință necondiționată; și apoi acea învățare a limbei magiare s'ar face așa, încât folosirea limbei materne și dezvoltarea facultăților spirituali s'ar mărgini fôrte.

Noi nu putem presupune despre guvernul Majestății Vostre, că dînsul ar avé de scop a mijloci învățarea limbei magiare în modul arătat acilea, din cauză că pe această cale scopul educațiunii poporului ar fi sacrificat la învățarea forțată a unei limbi, și apoi în cele din urmă tótă această învățătură de limbă în școlile comunelor de alte naționalități nu ar puté să aibă vre-un alt rezultat, decât că dóră școlarii nemagiari după încordare îndelungată, ar rupe ici colea câte ceva unguresce amestecat cu elemente de ale limbei proprie materne; dară din cultura cerută în viața practică nici măcar cunoștințe elementare nu s'ar puté câștiga; érá după ce ar eși din școlă, curénd ar și uita acea limbă magiară

învăţată rău, cu silă mare, ceea ce se şi poate comproba cu exemple nenumărate din viaţa practică.

De altă parte nu voim să tragem la îndoielă, că şi în scólele elementare se pot lua unele măsuri preparative pentru învăţarea limbei magiare, în nici un cas însă nu în proporţiunea ce se vede respicată în proiectul de lege, de care e vorba, ci numai propunând cetitul, scrisul şi ceva eserciţiu de limbă. Atâta s'a făcut şi până acuma după putinţă în scólele nóstre confesionali, încât adecă în scólele nóstre populare, întocmite mai bine, autorităţile nóstre eclesiastice au luat şi până acuma din îndemnul propriu, măsuri corespunđetóre la scopul acesta, prin urmare fără presiune din afară şi în măsură ca aceea, cât învăţarea obiectelor absolut necesare să nu sufere nimic.

Din alt punct de vedere sunt a se considera scólele confesionali superiori şi anume scólele padagogice, în care se pot lua măsuri mai întinse pentru învăţarea succesivă a limbei magiare; dară şi în acest respect zelul autorităţilor scolastice a le bisericei nóstre constituţionale ar cresce în cas când ele ar puté lua măsuri corespunđetóre la cerinţele de cultură, numai pe temeiul legilor esistente, fără altă dispoziţiune legislativă, scutite de ori ce presiune din afară, de bună voia lor.

În cât pentru planul de a întroduce limba magiară ca studiu obligat în scólele elementare confesionali nemagiare, suntem constrinşi a memora în acéstă representaţiune prea umilită, pe lângă sus atinsele pedece didactice neînvinse, încă şi o împregiurare fórte regretabilă, care, în legătură cu respectivul proiect de lege, merită cea mai de-aprópe atenţiune. Este adecă sciut, că în patria nóstră opiniunea publică magiară, cunoscută bine din viaţa practică, din presă, ca şi chiar din dieta ţerei, pretinde necurmat dispoziţiuni legislative şi guberniali de acelea, care să póta duce la magiarisarea cetăţenilor nemagiarí ai statului.

Acéstă tendinţă a naţiunei magiare, manifestată cu mare foc, a produs mult mai de înainte îngrijire la credincioşii bisericei nóstre, atât de jalusi pentru limba şi naţionalitatea lor; érá după ce biserica nóstră de rit oriental are caracter naţional, îndată la scirea

eșită despre proiectul de lege, a cărui analiză o facem, acea îngrijire au ajuns la un grad așa de mare, încât după ce își aduc aminte de tentativele analoge de înainte cu câte-va decii de ani, fii bisericii noastre se tem, că acest proiect de lege va fi pe terenul legislațiunii un început nou la tendințe, al căror scop este realizarea desnaționalisării cu ori-ce pret, și care în ulteriorul decurs al lucrurilor tinde a estermina cu încetul limba noastră națională din viața practică, din comunitățile noastre bisericesci și din bisericile noastre. unde până acuma ne folosim de ea întru tótă libertatea.

În această prea umilită representațiune a noastră nu ne simțim chemați a ne demite în discusiunea cestiunii, că până la ce măsură pôte fi salutar, séu tocmai din contră, în detrimentul intereselor patriei noastre, a lua magiarisarea de problemă; după ce sémênă forțe, că acelui proiect de lege i-se atribue din mai multe părți scopul acesta, ne ținem de a noastră datorie patriotică a declara preste tot, până unde pôte se străbătă cuvântul nostru că: ce e drept, credincioșii bisericii noastre n'ar s'ave-obantipatie cătră limba megیارă, că însă dinșii țin la limba și la caracterul lor national cu așa tărie, încât ori cum ar încerca cineva, este absolută imposibilitate de a-i spolia de acestea.

Dacă proiectul din cestiune n'ar avé în sine nici chiar apariența inclinării spre magiarisare, de sigur însă în privința eventualei esecutări s'ar urma o procedură, carea ar produce între elementul magiar și nemagiar în loc de concordia frățescă atât de necesară, numai amărățiune reciprocă, din cas în cas o ar potenția, și în fine ar avé numai urmări periculoase pentru interesele patriei comune. În privința acesta dóră va fi de ajuns a ne provoca în general la experiențele, pre cari a le specifica acum, cu privire la serioșitatea situațiunii, nu ne demitem, cari însă fără îndoielă dovedesc, că în timpii din urmă s'au făcut din partea organelor administrative încercări preste marginile legii, respective s'au aplicat chiar ordinațiuni obligătore în favórea limbei magiare, și abuzuri de acestea se practiséză cu tótă pasiunea, mai virtos din partea acelor organe administrative, cari stau în nemijlocită apropiere de popor.

Dacă cercetăm mai de aproape singuraticile dispozițiuni ale proiectului de lege, cu care suntem siliți a ne ocupa în prea umilita noastră representațiune, ne oprim la acel punct mai ales, care în privința învățătorilor aflători în funcțiune, dispune, ca acestia în decurs de șese ani să fie obligați într'atâta a-și însuși limba magiară, încât să-și pótă justifica cualificațiunea de a o propune „pre aceea“ prin depunerea unui examen, și numai pentru învățătorii trecuți preste cincî-șeci de ani ai etății face excepțiune, însă așa, ca în privința casurilor excepționale, înțelegându-se între acestia și învățătorii confesionali, numai ministru de culte și instrucțiune publică se pótă decide.

Abstrăgînd dela partea ultimă a acestei dispozițiuni, care taie drept în autonomia bisericei noastre, preste tot se vede, ceea ce și de altmintrelea după a noastră părere caracterizază întreg proiectul de lege, că adecă acesta nu se pôte esecuta; căci se scie că, pentru a nu ne provoca la alte scóle confesionali, în provincia noastră metropolitană preste tot, și în special în acelea părți, unde limba magiară nu este în us la popor, o însemnată, ca se nu đicem, o preponderantă parte a învățătorilor în funcțiune, după împregiurările de până acum, séu nici decum, séu prea puțin sciu limba magiară, așa încât acestia cu atâta mai puțin sunt capabili de a propune limba magiară, cu cât că precum se cunósce din cuvintele acestui proiect de lege, scopul este, ca docentele se propună limba magiară în aceeași limbă. La acesta se mai adauge încă și acea tristă împregiurare, cumcă învățătorii preste tot plătiți de cătră seracele noastre comune bisericesci, au mai fără excepțiune un salar anual în proporțiune atât de mic, încât cu acela abia își pot implini lipselele de tóte đilele, și spre a-și susținé casa sunt siliți a întrebuița timpul liber pentru alte ocupațiuni de câștig.

Dela învățători seraci, al căror număr, din nefericire la noi este mare, nu se pôte pofti, ca să-și ia timpul de a mai învăța limba magiară, — ceea ce nici între cele mai bune împregiurări nu se pôte câștiga numai prin diligență privată acasă — prin urmare purcedînd din acest proiect de lege, pentru ei n'ar rămâne alta înděrept, decăt că, dacă n'au ajuns al cincî-șecilea an al etății,

să fie scoși din postul lor; dar apoi în asemenea cas nu vedem, cum s'ar pute îndeplini locul învățătorilor destituiți prin alții capabili, pe când este știut, că asemeni capabili învățători abia sunt în numărul cerut, ér a improvisa învățători capabili e preste puțință, mai ales pentru stațiuni, unde nu este asigurată învățătorului nici chiar pânea de toate zilele.

Înainte de a se fi făcut proiectul de lege asupra instrucțiunii publice la anul 1868, — ministrul de atunci al cultelor și instrucțiunii publice de pie memorie, pentru consultarea și discușiunea obiectului din chestiune, a convocat anchetă, în care a chemat experți și din partea tuturor confesiunilor, pe calea autorităților respective bisericesci. Ne pare foarte rău, că cu abatere dela procedura urmată atunci, în cazul present nu s'a dat ocașiune autorităților noastre bisericesci spre a-și da opiniunea asupra proiectului de lege de o însemnătate atât de mare și ponderosă, care dacă se întempla, probabil, că biserica noastră n'ar fi venit în acea pozițiune neplăcută, ca se fie silită a se întorce la prea înaltul tron al Majestății Tale cu îngrijirile, ce provin din acest proiect de lege, care după a noastră părere nu e oportun.

După ce nu ne putem măguli cu speranța, că am pute împedeca primirea acestui proiect de lege, a cărui neoportunitate și neesecutabilitate o am arătat-o mai sus, în cazul când acela s'ar înainta la corpul legislativ, ne ținem de datorință patriotică, ca pe lângă esprimarea din nou a omagiilor noastre de supuși și de credință nestrămutată, să venim la Majestatea Ta cu acea prea umilită rugare, ca în interesul culturii publice și al linisicei interne a popórelor să Te înduri a denega preainalta aprobare prealabilă la acel proiect de lege.

Cari de altmintrea recomandându-ne biserica în preainalta grație și îngrijire părintescă, de carea tot de-auna cu adencă mulțămită s'a bucurat, suntem cu cel mai deplin omagiu Ai Maj. Tale.

Viena, la 12 Februar 1879.

Credințioși supuși

Corpul episcopesc și deputațiunea consistoriilor ecleciastice ale bisericii gr.-orient. române din Ungaria și Transilvania.

II.

Discursul

Escel. Sale D-lui arhiepiscop și metropolit Miron Romanul, predând Majestății Sale reprezentațiunea de sus:

Majestate imperială și apostolică regală!

Prea grațioase Dómne!

Episcopatul bisericei române greco-orientale din Ungaria și Transilvania, însoțit de deputațiunile consistorielor diecesane concernente, în interesul culturii generale a credincioșilor noștri, corespundătoare trebuințelor reale, cutéză a se presenta cu devoțiune omagială înaintea prea înaltului tron al Majestății Vóstre cu cea mai umilită rugare: Majestatea Vóstră se Vě îndurați a denega prea grațios prea înalta sancțiune prealabilă proiectului de lege, pregătit deja de prea înaltul Vostru guvern și privitor la introducerea obligătoare a limbei magiare, ca obiect de învățământ în scólele elementare, cu atât mai virtos, cu cât eventuala executare a unei astfel de legi ar întâmpina nu numai pedeci neînvigibile, ci ar conturba și liniscea internă a credincioșilor noștri, zeloși de limba și naționalitatea lor.

Cutezând în privința acesta a presenta Maj. Vóstre cu cea mai adencă devoțiune reprezentațiunile nóstre prea umilite, ne folosim de ocasiunea pentru a da espresiune și prin graiū acelor simțimente prea loiale, ce biserica noastră le nutresce pentru prea înalta persónă, pentru tronul Majestății Vóstre și pentru patrie.

III.

Rěspunsul

Majestății Sale cătră deputațiunea română.

„Cererea d-vóstră voiū lua-o în de-aprópe considerare. Cu deplină linisce pot însă se esprim de mai nainte speranța, că atât guvernul meu, cât și corpurile legiuitoare nu vor avea intențiunea de a pune în lucrare nisce otăriri, care ar fi în stare se provóce îngrijiri seriose și se turbure pacea și buna-înțelegere dintre naționalități, a căror manținere v'o recomând și d-vóstre în modul cel mai călduros.“

Ioan Enric Pestalozzi.

Născut la 12 Ianuar 1746, mort la 17 Faur 1827.

De Dr. **Lazar Petrovi**ciu, profesor.

I.

Vięta lui Pestalozzi.

Trei-đeci de ani grei, ani plini de lupte cu neajunsuri de tot felul, petrecu Pestalozzi în „Curtea-nouă“, și opt-spre-đece ani după apunerea institutului său. Ce timp de probă în etatea cea mai frumósă și mai vigurósă! În adevěr, chiar și numai acești 18 ani din urmă ar fi fost de ajuns spre a-i căștiga coróna de martir.

În fine la anul 1798 evenimentele deschiseră lui Pestalozzi cariera, pentru carea natura îl destinase din capul locului. Un preot de rasa capucină resculară poporul catolic din cantonul Unterwalden în contra constituțiunei elvețiane, pre carea o numisă „operă diabolică“. Pentru a stinge rescóla, veniră în Septemvre 12,000 Francesi, devastară cantonul și prefăcură în cenușă orașul Stanz. Patru-sute bărbați plătiră cu vięta patriotismul lor nematur; printre ei se mai găsiră cadavrele a două-sute muierii și a 20 copii nevinovați. Preotul a fost împușcat în biserică la altar.

La vre-o 15 đile după această catastrofă înfiorătoare se duse și Pestalozzi în Stanz, pentru a privi, cu ochii scãldați în lacrimi, teribilele urmări ale revoluțiunei. Nu vedea alta, decât case dărimate, ómenii uciși, mume desperate, copii lipsiți de părinți, torturați de frig și fóme, fără ajutor și fără mângăiere. Pestalozzi se decise a aduna pre acești copii nefericiți într'un orfanotrofiu, a-i căuta și a-i educa. Spre acest scop regimul îi puse la dispozițiune o monăstire de jumătate dărimate, fără uși și fără ferestri, cu părieții încă stropiți de sânge omenesc: aici întruni Pestalozzi vre-o 80 de copii răniți, flămânđi, sdrențoși. Câtă iubire, câtă abnegațiune, câtă tãrie de spirit n'a desvoltat Pestalozzi față de acești orfanii necăjiți! Căci se nu uităm: el era orfanilor tată, mamă, învățator, servitor și servitoare — tóte într'o persónă; soția îi re-masă în „Curtea-nouă“. El îi îmbrăca, el îi spála, el îi curăția de tóte nevoile, făcându-le până și serviciile cele mai de jos. Din zori de đii și până în nópte era neîncetat cu dînșii; mânca cu ei,

se juca cu ei, se ruga cu ei împreună lui Dd̃eu. Asemenea Mântuitorului divin, el nu era îndestulit decât aflându-se în mijlocul lor, nu se simția fericit decât privind în ochii lor nevinovați, vădend zimbetul lor plin de mulțămire și audend vocea lor atât de dragălașă. Era imposibil, ca o iubire atât de curată se nu deștepte o asemenea iubire și în inimile micuților. Ei se simțiau atrași cătră Pestalozzi cu o putere iresistibilă; până și séra în pat îl rugau să le vorbescă, să-i învețe, chiar și prin întunerec. Aici Pestalozzi găsi mod de a-și traduce în pracsă ideile sale și prin acésta tot odată a le și esamina. Resultatele i-au dat drept; căci „sórele de primăvară încă nu topise néua de pe Alpi, și copii sêi nu se mai cunoscseau.“ Și ce e mai mult, schimbarea, nu se opri la cele din afară, ci atinse chiar simțemintele micuților. Așa d. e. mai venind încă 20 de copii seracî din Altdorf, sat ce arsesse cu totul, elevii din institut îi primiră cu brațe deschise, deși Pestalozzi le spuse, că acum vor căpeta mai puțin de mâncare și mai mult de lucru.

Dar fatalitatea, ce se ținea, ca umbra, de Pestalozzi, nu lipsi de a-l persecuta și aici. Nouă lună după deschiderea noului institut Francesii ocupară monăstirea, pentru a face din ea un spital militar; copii luară lumea în cap.

Pestalozzi ceru acum dela regim o scólă fie cât de destrămată, oferindu-se a servi ca învățator fără nici o plată. I-s'a dat o scólă în Burgdorf, la anul 1799! Metodul lui Pestalozzi însă diferia de vechiul șlendrian într'o măsură, încât publicul începu a suci din cap și a se întreba: dacă Pestalozzi are séu nu are cualificațiunea de învățator? Urmarea fu, că se esmise o comisiune, pentru a cerceta scólă lui Pestalozzi. Comisiunea declară, că în adevăr prestațiunile scolarilor lui Pestalozzi sunt admirabile, și dovedesc, câtă putere se póte desvolta chiar și într'un copil prin o tractare corespunđetóre. Acésta a fost prima satisfacțiune în viața lui Pestalozzi.

Acum Pestalozzi înființă un institut privat, cu concursul învățătorilor Krüsi din Apenzell, Tobler din Basilia, Busz din Tübingen, și cu tinerul Ramsauer, carele un timp cercetase institutul

ca elev. Regimul le oferi spre acest scop castelul din Burgdorf gratuit.

Din periodul acesta avem dela Pestalozzi două opere: „*Wie Gertrud ihre Kinder lehrt*“ (Cum își învață Gertruda copii — 1801,) și „*Buch der Mütter*“ (Cartea mamelor — 1803). Asupra celei dintâiu ecă ce scrise Fichte soției sale la anul 1807: „Dacă poți căpăta cartea lui Pestalozzi: „*Wie Gertrud ihre Kinder lehrt*“, se o cetesci negreșit. Eu studiez acum sistema sa pedagogică și aflu în ea adevăratul medicament pentru omenimea bolnavă.“ Opul acesta este scris în epistole. În partea generală Pestalozzi își espune ideile sale ca și în „Cercetări,” numai cât le ilustrază cu esperințele făcute în urmă; în partea specială se esplică mai pe larg asupra celor trei mijloce elementari a totă cultura: *cuvințul* (limba), *forma* (măsurarea, desemnarea, scrierea) și *numarul*, având tóte ca început al lor intuițiunea. — „Cartea mamelor“ are de scop de a introduce în totă familia un metod rațional, cu ajutorul căruia fie care mamă se fie în stare a deștepta și desvolta la copii puterile spirituale, atențiunea, intuițiunea și limba, — pas de pas, începând dela etatea cea mai fragedă. prin conversațiune acomodată.

Institutul prospera de minune. Regimul elvețian începu a trimite învățători la Burgdorf. „pentru a studia la Pestalozzi metod“, cum se dicea pe atunci. Asemenea curgeau elevi din tóte părțile. Acum începură și diarele a vorbi cu multă laudă de învățătura lui Pestalozzi. Cu tóte aceste în Septevre 1803, schimbându-se regimul din Bern și venind la cărmă éráși bētrâni senatori, Pestalozzi primi ordin, a părăsi pe dată castelul, având a se muta într'însul un prefect. Spre fericire numele lui Pestalozzi era acum așa de onorat, încât mai multe orașe se grăbiră a-i pune la dispozițiune castelele lor fără nici o plată. Acum se pomeniră și senatorii din Bern și oferiră lui Pestalozzi castelul din Buchsee. Pestalozzi primi, deși din lipsa spațiului trebui să reducă numărul elevilor. În Buchsee Pestalozzi conveni cu renumitul Emanuil de Fellenberg, carele încă fundase în Hofvyl o scólă agronomică pentru copii séraci. La stăruința învățătorilor săi, Pestalozzi se învoi

a abdice de conducerea institutului în favorul lui Fellenberg, dela care se aștepta o manipulațiune mai bună. Dar compania nu ținu mult; Fellenberg era imperativ, Pestalozzi se simți lovit în ambițiunea sa, și așa oferindu-i regimul cantonului Vaadt mai multe castele, el își alese castelul Yverdon, rupse îndată toate legăturile cu Fellenberg și se mută cu 9 elevi și vre-o câți-va învățători în noua localitate.

Timpul dela 1805—1810 formase periodul cel mai glorios în viața lui Pestalozzi, în ceea ce privesce activitatea sa pedagogică. Yverdon a fost locul, unde Pestalozzi găsi deplină libertate, pentru a-și traduce ideile sale în pracsă; unde îi succese a întruni în giurul său învățători de totă natura și cualificațiunea, și adecă afară de Krüsi, Tobler, Busz, Ramsauer, încă pre un Niederer, Schmid și Blochmann; unde numărul elevilor se urcase (în anul 1809) la 165, elevi veniți din Germania, Franța, Italia, Rusia și chiar din America de Nord; unde filosofi și învățători, bărbați de scólă și de stat, peregrinau pentru a vedé pe „înțeleptul din Yverdon“ séu a studia metodel lui Pestalozzi remediu „dela care se așteptă regenerarea omenimei“. Regele din Prusia și împăratul din Rusia ș'au manifestat înalta lor recunoscintă față de meritele lui Pestalozzi.

Regele din Prusia veni în anul 1814 la Neufchatel. Pestalozzi se decise a se înfățișia înaintea sa, deși era morbos fórte. Ramsauer, care avea să-l însoțescă, îl rugă să abdică de acéstă călătorie. „Nu-mi vorbi de acestea!“ îi răspunse Pestalozzi. „Caută să ved pre regele, măcar să sciu că mor în cale. Dacă în urma prezenței mele și numai un singur elev va primi o mai bună educațiune, voi fi deplin remunerat.“

Caracteristică este audiența lui Pestalozzi la împăratul Alesandru din Rusia în Basilia. La început Pestalozzi era cuprins de frică într'o măsură, că abia se ținea pe picióre; afabilitatea împăratului însă îi însuffă curagiū. Pestalozzi începu a pleda cauza învățământului cu atâta foc, încât uitând cu totul de sine, se apropiă tot mai mult de Alesandru. Monarchul se trage înapoi,

Pestalozzi îl urmăzã până în colțul salonului, în fine își rădicã mâna pentru a cuprinde pre împãratul pe dupã cap. O mișcare rapede a împãratului făcu pre Pestalozzi a se reculege și a se pleca iute sã-i sãrute mâna. Împãratul însă prevenindu-l, îl strinse în brațe și-l sãrutã ca și un fiu pre tatãl sãu.

De aici încolo éráși încep zile triste pentru bêtrãnul Pestalozzi. În anul urmãtor 1815 îi muri credincioasa sa soție, unica sa mângãiere pre pãmânt, singurul sãu ajutor în bine și în rãu. Afarã de acésta institutul sãu, atât de glorificat pãnã aici, începuse deja a decãdã și a se apropia tot mai mult de totala sa disolvare.

Causele au fost mai cu sémã douë. Ântãiu: institutul nu a remas ceea ce fusese la început, un institut pentru copii sãraci, ci devenise în urmã o adunãturã de copii din tóte țerile și de tóte stãrile; urmarea fu, cã disciplina decãdu cu totul. Adoua: Absoluta incapacitate a lui Pestalozzi de a conduce și administra un organism mai complicat. Ar fi fost o mare fericire pentru Pestalozzi și institut, când unul din învãțãtori ar fi avut atãtea cunoscințe practice, ca sã se însãrcineze tot odatã și cu administrațiunea institutului. În urmã acest om se și gãsi în persóna lui Iosif Schmid, un copil de pãstor din Tirol, carele veni la Pestalozzi ca scolar în anul 1801, în Burgdorf, și carele în scurt timp ajunsese mâna dréptã a lui Pestalozzi. Înzestrat cu un rar talent practic, el nu numai pãtrundea îndatã ideile pedagogice ale mãiestrului și le aplica cu multã istețime în viéta scolarã, ci aduse ordine chiar și economia institutului; durere numai, cã acest om se folosia de talentele sale singur numai pentru a-și mulțãmi egoismul sãu fãrã saț. Pre Pestalozzi îl domina cu desevrșire; astfel ceialaltți învãțãtori nu aveau altã alegere decãt a i-se supune lui sãu a pãrãsi institutul. Cu deosebire funest pentru institut a fost conflictul lui Schmid cu învãțãtorul Ioan Niederer, bãrbat nu mai puțin indispensabil pentru opera lui Pestalozzi, dar carele din punctul de vedere moral este de o valóre neasãmãnat mai mare decãt Schmid. Niederer fusese mai înainte popã reformat lângã St. Gallen. Din entusiasm curat pentru Pestalozzi el abđise la anul 1801 de buna sa parochie și intrã ca învãțãtor în institu-

tul lui Pestalozzi. Niederer era un bărbat de o înaltă erudițiune, spirit filosofic, în stare de a vărsa într'o formă științifică ideile, pre cari Pestalozzi le producea mai mult instinctiv, din fondul ingeniului său. Conflictul luă în urmă atârni dimensiuni, că la anul 1810 Schmid trebui să părăsescă institutul, convins fără îndoială, că în curund se va simți pierderea sa. Nici că s'a înșelat în presupunerile sale, căci 5 ani în urmă, la anul 1815, însuși Niederer stăruî pentru rechemarea lui Schmid. El veni, și cu dînsul prosperarea economică, dar tot odată și decădînța morală a institutului.

Schmid se purta acum așa de insolent, încât la finea anului, 16 învățători subscriseră în contra sa o plânsore compusă de Blochmann. Prin o încăpăținare neexplicabilă, bătrânul Pestalozzi declară, că mai ântăiî va demisiuna pre toți învățătorii, decât pre Schmid. Așa s'a și întemplat; învățătorii cei buni s'au dus, și a remas Schmid mai mare în institut. La anul 1818 Pestalozzi își propuse a se asocia cu Fellenberg, dar nu se învoi Schmid. Institutul ajunsse într'o stare de plâns. Insubordinațiunea elevilor trecea tôte marginele; elevii mai mari apucaseră pe căi oprite. Pentru a agrava și mai mult răul, Schmid aduse în institut pre un nepot al lui Pestalozzi, tăbăcar său dubălar de profesiune, îl făcu învățător și-i dete pre sora-sa de soție.

Bătrânul Pestalozzi tot mai făcea la planuri, cum se-și scape opera sa de perire. El lăsă institutul din Yverdon sub conducerea lui Schmid și se retrase la Clindy (lângă Yverdon,) înființând aici un nou institut pentru copii săraci, cu scop de a asigura esistența institutului principal.

Dar tôte de giaba; la anul 1825 Pestalozzi se vădu necesitat a disolva ambele institute, ne mai putendu-le susține. Părăsit de toți, lipsit de tôte mijlocele, apăsât de bătrânețe, întemplinând ingratiitudine în loc de recunoștință, martirul se retrase, în etate de 80 de ani, la nepotul său din „Curtea-nouă“, unde întemeiasse primul său institut. „În adevăr îmi vine, ca și când prin această repășire a-și pune capăt vieții mele, întru atâta mă dore.“ Cu aceste cuvinte s'a retras eroul nostru de pe scena activității sale practice.

Și totuși, după atâtea iluziuni amare, turburat de cugetul de a fi contribuit însuși la apunerea unei opere atât de mărețe și frumoase, cărunțul și neobositul peregrin mai găsi atâtea putere sufletescă de a publica la anul 1826 două produse literare: „*Meine Lebensschicksale*“ (Întâmplările vieții mele) și „*Schwanengesang*“ (Cântul lebedei). El muri la 17 Febr 1827. Ultimele cuvinte i-au fost: „Iert pre inimiciei mei. Fie acum în pace, că eu mă duc la odihna de veci. Bucuros ași mai fi trăit încă o lună pentru a-mi regula lucrările din urmă; mulțămesc însă prevedinței, că mă chiamă din viața acésta. Er voi ai mei, rămâneți în pace și căutați-vă fericierea în sinul familiei.“

Aceste sunt pe scurt trăsurile principale din viața lui Pestalozzi, bărbat, carele merită cea mai mare recunoscință și venerațiune din partea omenimei, pentru a cărei cultură a luptat în totă viața sa, ținând strins la devisa: „Totul pentru popor, nimic pentru sine!“ Precum mai toți bărbații mari, așa și Pestalozzi a fost espus celor mai dureroase lovituri și atacuri. Eschis de cătră catolicii din cantónele lor, pentru că era din părinți protestanți, coreligionarii săi îi făceau imputări, că își neglige religiunea părintescă. Amicii, pre cari i-a scos din multe necasuri, l'au părăsit în urmă și l'au batjocorit chiar. Până și elevii săi se arătară ingrați față de învățătorul lor, bună óră ca și elevii învățătorului divin.

Adevărat, că și Pestalozzi ș'a avut defectele sale, cari au zădărnicit mult umanele lui întreprinderi. Aspirațiunile sale ideale l'au făcut incapabil pentru orî ce întreprindere practică; generos până la extremitate, el nu băgă de seamă, cum alții abuzéză de marea lui încredere.

Cu tóte acestea Pestalozzi va rămânea pentru tóte timpurile un adevărat lucéfér pentru toți, carii sciú aprețui după merit opera educațiunei.

(Finea va urma).

Spiritul, ce trebuie să domnescă într'o scólă.

I.

Ca se o spun din capul locului și în două cuvinte: este spirit rău și este spirit bun.

Sciți D-vóstră, care este spiritul rău? Spre a-i face portretul în puține trăsături, fie-mi permis, a-mi întorce privirile în timpul trecut, când ședeam și eu ca scolar pe băncile scólei.

Ca și alți copii de Român, începui și eu în etate de șese ani a cerceta scóla din sat. Se scie prea bine, în ce stare se aflau mai înainte scólele elementare în genere și în specie scólele românesce. Abia scăpați Românii din jugul servituții, nu trebuie să ne mirăm, dacă la noi idea de scóla în fiecare comună începu a prinde rădăcină numai pe încetul și cu multă anevoie.

Era în anul 1856, în „timpul absolutismului“, séu cum ȳice poporul pe la noi, în „vremea Nemților“, când începui a umbla la scóla. Pe atunci era episcop în Gherla Ioan Alexi, carele aduse și în părțile nóstre așa numite „ungurene“, câți-va tineri „năséudenii“, aplicându-i ca învățatori în comunele mai de frunte.

Acei tineri — cât imi este mie cunoscut — au fost preparanđi de ai lui Panga, cari nu făcuse decât un curs preparandial de 6 luni, cum era datina pe atunci. Unul din ei fu denumit de învățator chiar în comuna născerii mele, [Băry Cluj](#).

După cum am auđit mai târđiu, în tot ținutul nostru (în Chior) nu veniră atunci decât 5 „Năséudenii“, ici colea mai fiind câte o scóla de ale „Azbucherilor“ bătrâni. Acesta era starea și de aici datéză începutul scólelor pe la noi.

Dară se revin la obiectul, ce mă preocupă. Era într'una din ȳilele lui Faur. Sórele abia se rădicase de 2—3 metri preste orizont, când tóca dela scóla, bătuta prin „inspectia“ acelei ȳile, adecă prin unul din scolarii mai mărișori, ne chiea la scóla întocmai cum chiamă trompeta pre soldați. Între micuții, ce furnicau pe stradă cătră scóla, eram și eu, cu o cărticică subsuórá și cu două bucăți de lemne uscate pe mâna stângă, — căci așa se acuirau pe atunci lemnele delipsă pentru încălđirea scólei.

Ne adunarăm în scóla un număr frumușel de copii și copile; unii din noi ne încercam a face foc, alții tremurau de frig, alții se băteau, plângeau etc. Sórele se înălțase binișor pe cer, órele treceau, — învățatorul însă nu se mai arăta. De odată numai écăi un scolar întră cu fuga în scóla strigând: „Vine învățatorul!“

Dar fiind că ni-s'a întemplat de mai multe ori să fim numai spăriați cu acest strigăt, începurăm și unul și altul a eși afară spre a ne convinge, dacă nu suntem și astăzi jertfa unei amăgiri. Și în adevăr, învățătorul venia, — îl cunoscurăm îndată cu toții, căci avea pe cap o pelerie albă, purta cióreci asemenea albi și un suman negru. Pre la noi ómenii pórta pelerii negre și gube cu mánecе lungi până la pământ; astfel învățătorul era ușor de cunoscut.

Disordinea în scólă nu avea părechie; pulberea pe masă, pe bănci și pe părieți era grósă; unii din scolari se alergau preste bănci, nisce copile se bociau, că cine-va le-a înboțit scrisorile séu că li-a luat condeiele etc. În fine auđirăm scárțând încet portița dela curtea scólei; disordinea tot nu mai încetase. „E aici învățătorul!“ răsună atunci din tóte părțile. „Vei vedé Tódere, vei căpéta Ioane!“ strigară unii. La cuvintele aceste se făcu în scólă o tăcere mormentală.

Învățătorul întră. Bărbat și altcum strict până la extremitate — precum erau toți în acel timp absolutistic — acum își pierdu și puțină paciență, câtă o mai avea, și vrënd a sci îndată „care este guratecul? care este mișelul?“ începu numai decât a investiga. La tóte întrebările sale, răspunsurile erau: nu știu, eu n'am făcut nimica. — „Nu se póte să nu știți, să nu fi făcut nici unul nimica, când affu aici atáta porcie — măgar și mișei ce sunteți!“ replică învățătorul tot în cuvinte alese și drăgálașe. — Clasa tótă tăcea ca piticul, încât ai fi putut auđi o muscă sburând.

„Ioane, pre tine te-am vedut preste bănci, și totuși nu vrei să-ți recunosci greșéla?“

„Ba, eu n'am făcut nimica, domnule, ci am ședut la loc și am învățat,“ respunse micul păcătos.

„Dar tu Ilie, pentru ce plângi?“ mă întrebă pre mine învățătorul.

„M'a pumnit Ioan“, răspunsei eu.

Atunci se rădică în scólă un mare sgomot, mai mulți conscolari începënd de odată a mă invinováți, că și eu m'ași fi rânjit cătră Ioan. Acesta însă nu vru de loc să-și recunoscă păcatul.

„Ioane, tu mințesci, și pentru acésta vei căpéta x vergi, — eși afară!“

Ioan își luă pe dată vergile dictate, în fața tuturor copiilor și copilelor. După aceea se începu prelegerea. Acum însă era deja améđi, și așa abia apucară doi scolari a ceti, apoi fuăm demiși cu toții acasă.

După améđi ne adunărăm erăși la scólă; disordinea de dimineță începu da capo. Dar ce se întâmplă ore colo în mijlocul scólei? Curios și eu, ca mulți alții, a vedé ce este, alergai în cercul format. Și ce era?

Scolarii din grupă, cu fețele posomorite, consolau pre colegul lor Ioan, carele de astă dată fusese sacrificiul ڃilei. Însă în mijlocul conscolarilor, Ioan sare drept în sus strigând voios: „Nu vă suprați pentru mine! Pedépsa de astă diminéță nu m'a durut de loc, nici că am simțitu-o!“ Hohote, rîsete și aplause se audiră din tóte părțile, și drept recunoscința pentru martiriu, fărtații proclamară pre Ioan de conducătorul lor la noua disordine, ce avea se urmeze.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Écă o scenă, ce dovedesce din destul, că pe atunci domnia în acea scólă un spirit rău.

II.

Din cele precedente nu va fi greu a face deducțiunile și a trage învățăturile privitoare la modul: cum se póte introduce și susținé în scólă spiritul bun?

Cuvintele: „vine învățătorul! vei căpéta N! te voiș spune eu N!“ etc.; disordinea ce domnesce în scólă în absenția învățătorului, frica scolarilor, când sosesece învățătorul, ascunderea celor vinovați etc. etc., tóte aceste dovedesc de o parte, că învățătorul, în ceea ce privesce mai ales educațiunea și disciplina, nu este la înălțimea chiemărei sale, de altă parte că, la rondul lor, scolarii sêi nu țin la bine și frumos, cei buni nu îndémná pre cei răi la o purtare mai cuviinciosă, nu se indignéză de faptele lor scandaloése. În o atare scólă lipsesce spiritul bun, ce trebuie să domnescă în fie care institut, dacá este ca ostenelele învățătorului și ale scolarilor să fie încununate de rezultatul dorit.

Încă din prima zi de scôlă, învățătorul trebuie să grijescă, ca spiritul bun să prindă rădăcină în scôla sa, și odată încuibat, să nu dispară nici când. Prima condițiune și aici este, ca învățătorul să-și iubescă din inimă scolarii; dar iubirea sa nici când să nu degenereze în slăbiciune, ci să fie pururea serioasă și împreunată cu simțul de dreptate. Copilul, care greșese, este morbos, medicul său este învățătorul; și precum medicul, înainte de a întreprinde o cură, trebuie să cunoscă morbul întru toate amărunturile sale și să cunoscă în același timp și natura pacientului său, chiar așa are să procedă și învățătorul, vrând a vindeca morburile morale ale elevilor săi.

Cine voiesce a îmbrățișa cariera învățătorescă și a purta cu demnitate acest oficiu pre cât de măreț, pre atât și de greu, trebuie să cunoscă cât mai bine toate mijlocele ducătoare la scop. Asupra acestora s'au scris și în fôia acesta articoli întregi. Cu toate aceste fie-mi permis și mie a mă ocupa puțin cu unele din acele mijloce, cari s'ar puté numi externe și cari se pot recomanda pentru susținerea spiritului bun în scôlă, și adică: luj

1. Reuniunile scolare. Pare că simțesc, cât de rău sună cuvintele acestea la urechile unora. „Ce?“ vor striga dînșii, „reuniuni scolare?“ când la noi în diecesa Gherlei nime nu-și mai sfarmă capul nici chiar cu „reuniunile învățătoresci tractuale“, și cu atât mai puțin cu o „reuniune generală“ a învățătorilor din totă diecesa. Dar iertare, domnilor! Fu încă nu-mi voiă aprinde paie în cap, vorbind de „reuniuni scolare“, ca nu cum-va să mi-se împute, că „e mai mare puiul decât cióra.“ Să ne apucăm deci a organisa mai întâi „reuniunile învățătoresci“ în totă diecesa, după esemplul altora, spe care scop ași dori se pășescă în frunte „capii“ nostri, căci de acolo „se împute pescele“, și când apoi „reuniunile învățătoresci“ vor fi înființate, nu voiă întârția nici eu a vorbi de „reuniunile scolare“. Până atunci voiă indica un alt mijloc pentru a susține în scôlă spiritul bun, mijloc pentru care „popa nu taie limba“, și adică:

2. Monitorii și curatorii scolari. În praeca mea de 9 ani, de când funcționez ca învățător, m'am convins din es-

perință, că este foarte delipsă a se aplica în scôlă unul dintre elevi ca curator séu monitor, carele să aibă grijă de ordinea din scôlă, de purtarea scolarilor în scôlă, în biserică, pe strade etc. Cred că și alți colegi vor fi de convingerea acésta. Nu este bine însă a aplica de curator pre unul și același elev pentru tot timpul; căci se pôte întâmpla, ca însuși curatorul se comită vre-un esces, cugetând că el este „alesul“ séu „înceređutul“ învêțătorului, în mâna lui se află puterea, de nime nu are a se teme. În cazul acesta lipsindu-l din oficiu în semn de pedépsă, și punénd pre altul în locu-i, curatorul destituit nu va voi se depindă dela succesorul séu în oficiu, și nici nu va asculta de dînsul, din contră va pândi tótă ocasiunea pentru a molesta séu maltracta chiar pre noul monitor și a conturba în tot modul liniscea și ordinea. De altă parte ne putem aștepta și la aceea, că noul curator, la rëndul séu, încă va trece cu vederea multe din greșelele fostului séu principal, din un motiv séu altul.

În cazul acesta se pôte întâmpla una din două: séu că învêțătorul va destitui și pre noul monitor pentru abuzul comis, — atunci destituirile nu mai au capét —; séu că va pedepsi pre monitor în alt mod, lăsându-l însă și mai departe în oficiu, — atunci s'a sfișit cu autoritatea monitorului, admonițiunile sale, departe de a avé efectul dorit, vor fi întâmpinate mai virtos cu dispreț și bațjocură. Și una și alta din aceste două căi sunt departe de a duce la scopul dorit, la susținerea spiritului bun în scôlă. Ce este dară de făcut?

Sé ne nevoim a face din oficiul de monitor un oficiu căutat, un oficiu, la care toți elevii de omenie se pôtă aspira cu siguranță. Spre acest scop va fi bine, cred eu, a denumi pre monitor numai pentru un timp scurt, numai pentru vre-o câte-va zile, și apoi a-l înlocui prin altul. În modul acesta se vor pèrrenda la oficiul de monitor chiar și jumătate din elevi, și fie care se va sili a se face demn de acéstă onóre. Cu timpul vom ajunge acolo, că nici nu vom avé lipsă de monitori proprii, ci va fi de ajuns a dice elevilor: „Acum véd, că pre voi nu frica de curator séu de vre-o pedépsă vè face a vè purta cu cuviință, ci

simțul vostru de onoare și numele cel bun al școlii; de aceea de acum înainte toți veți fi curatori, fie care asupra sa și asupra celor-lalți!“

Urmând astfel, putem spera, ba putem fi siguri, că numărul celor buni se va spori, și spiritul bun în școlă se va consolida din ce în ce tot mai mult.

O altă procedură la instituirea monitorilor ar putea fi și aceea, că școlarii înșii își aleg pre monitor, având drept de votisare toți școlarii, cari știu scrie, — o condițiune acésta recomandabilă din mai multe puncte de privire. Odată, micuții se vor sili ași însuși mai curând o învățătură, carea este împreună cu un drept; adona: așa se urmăze și în viața practică la multe alegeri, și apoi este un postulat vechiu: a învăța pentru viață.

În cazul acesta învățătorul va da fie cărui școlar o ședulă, invitându-l a scrie pe ea numele acelu școlar, pre care doresce dînsul a-l avé de curator. Putem fi convinși, că nu vor alege pre un nedemn de oficiul acesta.

Aceste opinii, probate din parte-mi, le recomand amicilor și colegilor mei, cari doresc a vedé consolidându-se spiritul bun în școlă lor. Unde domnesce acest spirit, acolo conturbătorii liniscei și ordinei sunt rari și se răresc pe di ce merge; căci spiritul bun este atmosfera, în carea nu priesc făcătorii de rele.

Șomcuta mare, în Decemvre 1878.

Ilie Pop, învățător primar.

Cum se se clădescă casele de școlă?

(Urmare).

4. Se se clădescă casa de școlă cu un rënd ori cu doué rënduri?

Nu se póte nega, că casele cu un rënd:

1. sunt mai comóde sub tóte punctele de privire;
2. sunt mai căldurose și mai scutite, prin urmare se recomandă mai ales pentru ținuturi crnaticé și vëntóse;
3. poporul țeran cu deosebire este mai preocupat pentru case cu un rënd, și de multe ori caută se ținem sémă și de opiniunea publică, ca se nu periclităm scopul principal.

Cu toate acestea, unde cere trebuința și unde numai se poate, școlă să se clădească cu două rânduri, și anume din următoarele considerațiuni :

1. Așezând toate încăperile mai spațioase numai în „parterre“, edificiul cuprinde un teren mai estins și cere mai mult zid și mai mult acoperiș; toate aceste scumpesc în măsură considerabilă clădirea.

2. Locuirea în parterre nu este așa sănătoasă ca în rândul de-asupra, care prin natura lucrului are o pozițiune mai liberă, mai luminasă și mai svântată.

S'ar crede poate, că în loc de a clădi o școlă cu două rânduri, ar fi de-ajuns a transpune o parte a încăperilor în pod. Dar nu este așa; căci în cazul acesta caută să facem o scară bună (trepte) și să blănim acoperișul de toate părțile, va se țică, am rădicat cu toate acestea un rând de-asupra, dar amărit. Pre lângă acesta am sacrificat comoditatea locuinței parterre și am lipsit pre învățător totodată de podul casei, de care mai ales la sate are lipsă neapărată pentru trebuințele sale economice.

Întrebarea odată hotărâtă, ca școlile, unde numai se poate, să se clădească cu două rânduri, se nasce acum o nouă întrebare: dacă locuința învățătorului este a se pune în parterre, ori în rândul de-asupra?

Și în privința acesta, părerile sunt diametral opuse. Așa d. e. în multe state este lege, ca sala de studii să se pună în parterre, în altele chiar din contră.

Cei-ce pretind, ca sala de studii să fie în parterre, se provocă la următoarele împregiurări :

1. În parterre sala de studii este pentru copii, și cu deosebire pentru copii mai mici, comodă, și în casuri de îmbulțelă, d. e. erumpând un foc, mai puțin periculoasă.

2. Școlă se poate ține mai curată, fiind că în cazul acesta copii nu duc murdăria — de multe ori inevitabilă — până în rândul de-asupra.

3. În parterre sala de studii e mai scutită de vânturi, și erna mai căldurosă, vara din contră mai recoroasă.

4. Se cuvine, ca învățătorul să aibă o locuință liniscită, odată pentru ca să pôtă lucra neconturbat, apoi și cu privire la casurile de morb, ce s'ar ivi în familia sa. Și din acest punct de vedere se recomandă, ca sala de studii să se pună în parterre, ér locuința învățătorului în rëndul de-asupra, pentru că aflându-se sala de studii de -asupra învățătorului, chiar și numai întrarea și eșirea copiilor din scólă far conturba mult în lucrarea și liniscea sa.

Pentru părerea contrară, ca adecă sala de studii să fie în rëndul de -asupra, se învócă următoarele motive :

1. Soliditatea și trăinicia edificiului cer, ca încăperile mai spațiose să se pună în rëndul de-asupra și cele mai mici în parterre, pentrucă cu cât sunt mai mulți parieți în parterre, cu atâta clădirea este mai durabilă.

2. În rëndul de-asupra sala de studii este mai luminosă, mai svântată și mai sănëtosă decât în parterre.

3. Învățătorul este mai legat de clasă, fiind că-i este mai preste mână a se cobori în tot momentul și pentru tótă nimica la locuința sa din parterre.

4. Cu privire la economie, locuința învățătorului este mai comodă în parterre, decât în rëndul de-asupra.

Pre cum se vede, motive sunt și de o parte și de ceealaltă. Nouë însă ni-se par mai decisive motivele cele dintâiu, și pentru aceea suntem de părere a se pune sala de studii în parterre. Numai în trei casuri ar fi mai consult a o pune în rëndul de-asupra, și adecă :

1. când se cere o sală așa de spațiosă, încât ar fi de temut, că punându-se ea în parterre, ar jigni soliditatea edificiului, séu ar reclama o construcțiune de tot complicată și scumpă ;

2. când cu postul învățătoresc ar fi împreunată o economie așa de estinsă, încât interesele economice se nu permită a se pune locuința învățătorului în rëndul de-asupra, ci în parterre — mai la îndemână ;

3. când în parterre nu este lumină și aer de-ajuns.

Ad 2 însă trebuie să ne întrebăm : dacă se unesce cu interesul scôlei, ca învățătorul să pórte o economie atât de estinsă ? Și ad 3 : dacă sub aceste împregiurări nefavorabile este ertat, a osindi pre învățător să locuiescă în odăi atât de nesănëtose ?

Când sala de studii este în rëndul de-asupra, trebuie să ne îngrijim mai ântâit de tôte de o scară comodă. Pentru a încungiura, cât numai să pôte, pericolul pentru copii de a căde preste trepte, scara să nu se facă într'o linie dreptă, ci în c o t i t u r i , avënd cam la mijloc un podeț, pe partea liberă o balustradă solidă, destul de naltă și de désă, ér de amëndouë părțile rađimurî, de cari să se pôta ținé și scolarii cei mai mici. Scara să aibă o lățime cel puțin de 1 m 26·9 cm., treptele singuratice avënd o grosimea de 14·1 cm; încât pentru lățimea acestora, este lege, ca grosimea și lățimea la olaltă se fie de 44·8 cm. Subtrăgënd prin urmare din numărul acesta grosimea arătată mai sus (cu 14·1 cm) lățimea unei trepte va fi de 30·7 cm.

Pentru ca copii să nu se pôta sânia pe rađimuri în jos, este bine a se provedé rađimurile cu rădicături decorative. Scări spirale să nu se aplice nici într'un cas. În fine se cere, ca și scara să aibă lumină destulă; cu tôte acestea ea se aplică de regulă în acea parte a casei, unde este mai puțină lumină și căldură.

Când terenul aduce cu sine, ca să se facă trepte și la întra-rea în parterre, aceste trepte nici într'un cas să nu se pună astfel, ca scolarii se le pôta urca de tôte trei laturile, ci séu numai din față, séu de amëndouë laturile de-alungul pãrietelui frontal. Și treptele acestea să aibă în vîrf un podeț și să fie acoperite de-asupra, — pentru că espuse fiind înfluințelor climatice, copii ar puté se cadă ușor preste dînsele și să se vateme.

Dimensiunile sunt ca și la celelalte trepte. (Va urma).

Din România.

I. Instruirea călărașilor și dorobanților.

Circulară cătră toți d-nii prefecti de județe.

Domnule prefect!

Cei mai mulți din călărașii și dorobanții din țără, ne-avënd cunos-cință de carte, și considerând, că acesta-i împedecă chiar dela îndeplini-rea servițiului, ce sunt chieamați a face;

Având asemenea în vedere că, deși acestia, atât din cauza etății înaintate, cât și a servițiului și ocupațiilor lor particulare, nu pot urma un curs regulat la școală, totuși cu puțină bună-voință s'ar pute face, ca și acestia să beneficieze de avantajul, ce învățătura de carte aduce fie cărui individ.

În vederea acestor considerante, și în dorința de a vedé învățământul propagat în toate clasele societății, am și dat ordine revisorilor școlari*) din țară de a îndatora pre toți învățătorii școlilor din comunele rurale ca, mai cu sémă în timpul de érnă, când școlele funcționează mai regulat, să țină în toate zilele, séra și Duminecele diminéta, școală cu persoanele mai în etate și cu deosebire cu călărășii și dorobanții aflați în comune pe la casele lor, când nu sunt de servit. Spre a-se puté atinge însă cu succes acest scop, înțelegeți bine, d-le prefect, că urmăză a avé și concursul administrațiunei; de aceea mă adresez la d-vóstră și vă invit cu dinadinsul a da ordine precise tuturor primarilor comunelor rurale din districtul d-vóstre, și a procura școlilor atât iluminatul pentru timpul de séră, cât și încălzitul localelor, avénd tot odată grija de a aduce la școală în timpul destinat pre toți călărășii și dorobanții, care n'au cunoscintă de carte, și a nota pre cei insubordinați, raportându-i șefului lor imediat, spre a lua cuvenitele mészuri; cunoscénd că pentru acésta vom ruga și pre domnul ministru de resbel de a da ordin în consecință.

Convins, d-le prefect, că, în solitudinea, ce și d-vóstră aveți pentru instrucțiunea poporului, veți bine-voi a veghia de-aprópe, ca acésta dispozițiune să se realizeze în întregul d-vóstre district. —

Primiți, d-le prefect, asigurarea distinsei mele considerațiunii.

p. Ministru: **Gr. Ștefănescu.**

II. Statistica învățământului public în România pe anul școlar 1876—1878.

Școle primare rurale. În anul școlar 1876—1877 școlele primare rurale de ambele sexe din România au fost în număr de 1995, adică 1195 de băiați, 148 de fete și 652 mieste cu 1851 învățători și 156 institutóre. Totalul copiilor din școlele rurale a fost de 47,630 băiați și 5492 fete. Județul cel mai bogat în școle primare rurale a fost Argeșul cu 117 școle și cel mai serac Ismailul cu trei. Cu toate aceste, numărul cel mai mare de elevi au fost în Dolju (4594 copii), și cel mai mic în Ismail.

Școlele primare urbane au fost în număr de 244, dintre care 134 de băiați cu 18.295 școlari, 110 de fete cu 8457 eleve. Personalul didactic era compus din 347 profesori și 218 profesóre.

*) Inspectori de școle.

Învățământul secundar: Licee. În țară se aflau 7 licee: la Bucuresci 2, la Craiova, Iași, Bêrlad, Botoșani și Bolgrad câte unul. În toate au urmat studiile 1773 esterni și 271 bursieri în internatele statului.

Gimnasiile au fost 19: în Bucuresci 3, în Iași 2, în Pitești, Băcău, Brăila, Buzeu, Galați, Tîrgoviște, Ismail, Piétra, Focșani, Ploiești, Roman, Folticeni, Alesandria și Giurgiu câte unul. Numărul personalului didactic a fost de 148; al studenților de 1956, dintre cari 1576 esterni și 251 în internate private. Ținând cont de profesiunea părinților acestor elevi, constatăm, că 389 au fost agricultori, 431 comercianți, 202 meseriași, 108 rentieri, 356 funcționari, 201 de alte profesii; 143 din scolarii au fost orfanii.

Seminariile destinate pentru instrucțiunea eclesiastică au fost: 9: la Bucuresci 2, la Iași, Curtea de Argeș, Buzeu, Ismail, Huș, Roman și Râmnicul Vêlcei câte unul. Numărul elevilor a fost în tot de 2923 cu 96 profesori.

Scólele secundare de fete au fost în număr de 9: 3 la Bucuresci, 2 la Iași, câte una la Craiova, Ploiești, Têrgul-Jiului și Brăila având toate 659 eleve (305 esterne și 354 bursiere) cu 73 profesori și profesóre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scóle normale (institute pedagogice, preparandii): 2 în Bucuresci, câte una la Iași, Craiova, Ploiești, Têrgul-Jiului, Bêrlad, cu 358 scolarii și 59 profesori.

Scóle speciale: La Bucuresci câte o scóală de musică și declamațiune, de bele-arte, de agricultură, de punți și șosele, de farmacie, de veterinarie, de meserii, scóală comercială și de meserii; în Iași scóală de musică și declamațiune, de bele-arte, a filor de militari și de meserii; la Craiova, Severin, Ploiești câte o scóală de meserii; la Ploiești o scóală comercială.

Universitățile în număr de două, la Iași și Bucuresci, cu câte o facultate de drept, de sciințe, de litere și filosofie, de medicină, cu un număr de 569 studinți și 63 profesori.

Scóle private au fost 111 de băiați, 84 de fete, 16 mixte, total 211. Corpul didactic: 873 profesori, 355 profesóre, total 1228. Populația scolară: 8160 baiați, 4532 fete, total 12,692.

În anul scolar 1876—7 numărul scólelor a scădut cu 331, al scolarilor cu 14,178. (Trist! R. S. R.)

Din calculul cu frângei vulgare.

De prof. V. Gr. Borgovan.
(Urmare).

Teme mestecate.

Din care numër este $\frac{1}{10}$ a zecea parte? Dar din care $\frac{1}{2}$? $\frac{2}{5}$ e cuadruplul cãruj numër? $\frac{1}{2}$ e suma cãror 5 sumanđi? Care-i diferența între 1 și $\frac{2}{10}$? Care între $\frac{1}{2}$ și $\frac{7}{10}$? Cu cât e mai mare 1 decât $\frac{8}{10}$? Cu cât $\frac{7}{10}$ decât $\frac{4}{5}$? Ce e mai mult: $\frac{1}{2}$ séu $\frac{5}{10}$? Cãt trebuie sã luãm din $48\frac{1}{5}$, ca sã ne remãnã $20\frac{3}{10}$? dar ca sã ne remãnã $13\frac{1}{4}$? Carj trei numeri dau suma de $45\frac{8}{10}$? Dacã subtrahendul e $20\frac{3}{10}$ și diferența $28\frac{1}{2}$, care e minuendul? Cãte jumetãți și cincimi fac $11\frac{8}{10}$? De cãte ori trebuie sã luãm $\frac{1}{2}$, ca sã cãpëtãm $10\frac{10}{10}$? Dar $\frac{1}{5}$ de cãte ori luatã face $\frac{8}{10}$? $16\frac{8}{10}$ e produsul cãror doi numeri? $4\frac{2}{10}$ e $\frac{1}{4}$ din care numër? Cãt face $\frac{1}{10}$ din 202 ? $40\frac{4}{10}$ e a cãtea parte din 202 ? Cãt face $\frac{1}{4}$ din diferența numerilor $50\frac{1}{2}$ și $26\frac{1}{10}$? Cãt face suma și cãt diferența din produsul și cãtul numerilor $1\frac{1}{2}$, $4\frac{4}{5}$? De cãte ori se cuprinde $\frac{4}{10}$ în $\frac{4}{5}$? $\frac{1}{5}$ în $\frac{6}{10}$? etc.

Treimi, cincimi, cincispredecimi.

$\frac{1}{3}$					$\frac{1}{3}$					$\frac{1}{3}$				
$\frac{1}{15}$	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
$\frac{1}{5}$					$\frac{1}{5}$					$\frac{1}{5}$				

Jumetãți, pãtrare, cincimi, decimi, douãdecimi.

$\frac{1}{2}$										$\frac{1}{2}$									
$\frac{1}{4}$					$\frac{1}{4}$					$\frac{1}{4}$					$\frac{1}{4}$				
$\frac{1}{20}$	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
$\frac{1}{10}$	2		3		4		5		6		7		8		9		10		
$\frac{1}{5}$				$\frac{1}{5}$				$\frac{1}{5}$				$\frac{1}{5}$				$\frac{1}{5}$			

Cum vom cãpëta cincispredecimi? douãdecimi?

1. Câte cincisprezecimi fac 2, 4, 5, 8, 25, 50, 100?
2. Prefaceți în frângerii curate și anume în cincisprezecimi următorii numerii mestecați: $3\frac{1}{3}$, $5\frac{2}{3}$, $8\frac{1}{5}$, $11\frac{3}{5}$, $20\frac{2}{15}$, $42\frac{7}{15}$, $28\frac{13}{15}$, $9\frac{14}{15}$, $50\frac{12}{15}$!
3. Câte douăzeciimi fac: 3, 5, 7, 9, 11, 17, 29, 43, 50, 99?
4. Prefaceți în douăzeciimi următorii numerii mestecați: $3\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{5}$, $9\frac{3}{5}$, $14\frac{3}{10}$, $28\frac{5}{10}$, $60\frac{7}{10}$, $3\frac{1}{20}$, $8\frac{3}{20}$, $10\frac{5}{20}$, $20\frac{8}{20}$, $100\frac{18}{20}$!
5. Câți întregi fac: $1\frac{5}{2}$, $2\frac{6}{3}$, $3\frac{7}{4}$, $4\frac{8}{5}$, $5\frac{9}{5}$, $7\frac{0}{10}$, $8\frac{1}{12}$, $9\frac{2}{15}$, $10\frac{3}{20}$, $4\frac{00}{5}$, $8\frac{00}{20}$?

Cele patru specii.

1. Adagerea: *a)* aplicată. Proprietarul unei case solvi pentru reparatură: lemnarului $48\frac{1}{3}$ fl., zidarului $96\frac{1}{5}$ fl., tincuitorului (spoitorului) $147\frac{7}{15}$ fl., lăcătarului $12\frac{2}{5}$ fl., sticlarului $17\frac{2}{3}$ fl., măsurului $50\frac{4}{5}$ fl., alte accidente $59\frac{11}{15}$ fl.; încât se veni reparatura întregă?

b) Adagerea: curată. $\frac{1}{3} + \frac{1}{5} + \frac{10}{15}$? Rezolvirea: $\frac{1}{3} = \frac{5}{15}$, $\frac{1}{5} = \frac{3}{15}$; ergo: $\frac{5}{15} + \frac{3}{15} + \frac{10}{15} = \frac{18}{15} = \frac{6}{5}$. — $2\frac{2}{5} + 3\frac{4}{15}$? $56\frac{11}{15} + 48\frac{2}{3} + 25\frac{3}{5}$? — $1\frac{1}{2} + 3\frac{3}{4} + 5\frac{2}{5} + 8\frac{3}{10} + 15\frac{3}{20}$? — $10\frac{3}{4} + 15\frac{1}{5} + 20\frac{7}{10} + 30\frac{15}{20} + \frac{1}{2}$? — $15\frac{4}{10} + 25\frac{1}{2} + 35\frac{16}{20} + 55\frac{3}{4} + 3\frac{3}{20}$?

2. Subtragerea: *a)* aplicată. Un călător având să facă o cale de $418\frac{2}{5}$ Chm, călătorind 10 zile făcu $150\frac{11}{15}$ Chm; câți Chm mai are de călătorit? Un neguțator de boi cumpără 2 părechii de boi cu $516\frac{4}{5}$ fl., pe o păreche dede $242\frac{5}{20}$ fl., cât pe cealaltă?

b) Subtragerea curată. Să se subtragă succesive adenții singuraticii din suma temelor de sub punctul precedent (1 *b)*) până ce se va fini subtragerea!

3. Înmulțirea: *a)* aplicată. Ce interes (camătă) aduce un capital de 2700 fl. elocat cu $5\frac{3}{5}$ %? Un neguțator primi un vclatic de pănură de 85 m à $2\frac{2}{3}$ fl.; vclndnd jumtatea de metru cu $1\frac{8}{15}$ fi. — cât câștigă?

b) Înmulțirea curată. Cât face $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{5}{6}$, $\frac{3}{10}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{5}{12}$, $\frac{13}{15}$, $\frac{19}{20}$ din 100?

$5\frac{1}{3} \times 4$? $19\frac{3}{4} \times 2$? $90\frac{16}{20} \times 8$? — $10 \times \frac{1}{2}$? $15 \times 5\frac{5}{6}$? $40 \times 8\frac{11}{12}$? $90 \times 8\frac{7}{10}$? $5\frac{1}{3} \times 4\frac{4}{5}$? $7\frac{2}{3} \times 6\frac{1}{5}$? $9\frac{1}{4} \times 7\frac{2}{5}$? $8\frac{3}{5} \times 10\frac{3}{4}$? Rezolvirea acesteia:

$$8\frac{3}{5} \times 10\frac{3}{4} = 8 \times 10 = 80$$

$$8 \times \frac{3}{4} = 6$$

$$\frac{3}{5} \times 10 = 6$$

$$\frac{3}{5} \times \frac{3}{4} = \frac{9}{20}$$

$$92\frac{9}{20}$$

séu $8\frac{3}{5} = \frac{43}{5}$

$10\frac{3}{4} = \frac{43}{4}$, ergo: $\frac{43}{5} \times \frac{43}{4}$, adecă a cincea parte din $\frac{43}{4}$ se se ia de 43 ori = $\frac{43}{5} \times \frac{43}{4} = \frac{1849}{20} = 92\frac{9}{20}$.

4. Împărțirea: a) aplicată. Din banii mei împrumutând a patra și a cincea parte, am ramas cu 110 fl., câți bani am avut? câți am împrumutat? — Cât vor costa 10 l de vin, dacă $\frac{9}{10}$ Hl costă 52 fl. 65 cr.?

b) Împărțirea curată. De câte ori se cuprinde $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$ în 30? $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$ în 60? $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ în 72? $\frac{1}{10}$, $\frac{2}{10}$ etc. până $\frac{9}{10}$ în 90? $\frac{1}{15}$ în 3? $4 : \frac{2}{15}$? $40 : \frac{3}{20}$? $152 : \frac{19}{20}$? $10 : 2\frac{2}{3}$? $150 : 10\frac{4}{15}$? $28\frac{1}{2} : 3\frac{3}{4}$? $5\frac{7}{15} : 3\frac{3}{5}$? Rezolvirea acesteia:

$$5\frac{7}{15} : 3\frac{3}{5} = \frac{82}{15} : \frac{18}{5} = \frac{82}{15} : \frac{54}{15} = 82 : 54 = 1\frac{28}{54} \times 1\frac{14}{27}!$$

Teme mestecate.

Din care număr este $\frac{2}{20}$ a 10 parte? $\frac{1}{5}$ e suma căror 4 sumanți? și din care număr a 5 parte? Cât face $\frac{1}{2}$ din $\frac{1}{5}$? Câte douăzeci sunt în $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ și $\frac{1}{10}$? Care e suma acestor numeri? Care e diferența între 1 și $\frac{1}{20}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$? Care între suma numerilor $\frac{3}{20}$ și $\frac{3}{10}$ de o parte și $\frac{1}{2}$ și $\frac{3}{5}$ de altă parte? Ce e mai mult: $\frac{3}{4} + \frac{11}{20}$ séu $1\frac{6}{20}$? Minuendul e $55\frac{4}{5}$ și diferența (rămășița) $40\frac{1}{4}$; care-i subtrahendul? Un amploiat dă din salariul său lunar de 50 fl., $\frac{1}{4}$ călțnărilor, $\frac{1}{5}$ croitorului, $\frac{1}{10}$ pentru cuartir, $\frac{3}{20}$ pre alte accidente; cât a dat fiecărui și cât i-a mai rămas:

De câte ori se cuprinde $\frac{1}{2}$ în $\frac{20}{20}$? Care număr trebuie luat de $\frac{3}{5}$ ori, ca să căpătăm 15? De câte ori trebuie să luăm diferența dintre $\frac{2}{5}$ și $\frac{3}{20}$, ca să căpătăm 1? Diferența dintre $\frac{1}{4}$ și $\frac{1}{10}$ este egală la $\frac{3}{20}$ din care număr? $24\frac{2}{10}$ e duplul cărui număr? dar cuadruplul? — Cât face $\frac{1}{4}$ din diferența numerilor $24\frac{1}{3}$ și $15\frac{4}{5}$? Cine-va călătorește 30 zile și-și precalculează spesele pe totă ziua la $\frac{3}{5}$ fl.; dar se reține așa, încât speseze numai $\frac{4}{5}$ din banii săi; a) cât a spesat? b) cât a luat cu sine? c) cât a cruțat? Care capital elocată cu 5% aduce în 20 ani un interes de 100 fl.? Dintr'o materie de $\frac{1}{2}$ m de lățime se recer la un vestmânt $8\frac{2}{5}$ m; a) câți metri s'ar recere din o materie de $\frac{2}{5}$ m de lățime; b) câți din una de $\frac{3}{5}$ m în lățime; c) câți, dacă ar fi de $\frac{7}{10}$ m de lățime; și d) câți, dacă ar fi de $\frac{4}{5}$ m în lățime?

Notă. Cum sunt a se desvolta și tracta celelalte frângerii (șeptimile, noimile' unsprețecimile etc.), ușor se pôte sci după îndegetările de până aici.

(Va urma).

Din învățământul intuitiv.

1. Néua.

(Zăpada séu omëtul).

Ce vedeți voi aici pe căciula mea? (néuă). Cum a venit néua pe căciula mea? (a cădüt din nori). Cum se ȃice cu un cuvânt, că cade néua din nori? (ninge). Ce se întâmplă așadară acum afară? Când ninge de cömun? (érna). Chor! (érna ninge). Eu n'am simțit să mă apese néua de pe căciulă; cum este prin urmare néua? (ușórá — chor!) Cum este néua la colóre? (albă — chor!) Când luăm néua în mână, cum este ea la simț? (rece și udă — chor). Cum am ȃis mai ântâiu, că este néua? (ușórá). Apoi? (albă)! În urmă? (rece și udă). ȃiceți ácêsta într'una! (Néua este ușórá, albă, rece și udă. Copii au datina de a lega tóte cuvintele omogene cu „și“, d. e. néua este ușórá, și albă, și rece și udă. Învătătorul le spune se întrebuinteze pre „și“ numai la cuvântul din urmă. Puține esemple și copii se vor lumina).

Când plóuă, cad picurî de apă; ce cade însă când ninge? (fulgî). ȃiceți cu toții: Néua cade în formă de fulgî! V'am ȃis în óra trecută să prindeți fulgii cu tăblița rece și să vă uitați bine la ei; care din voi a făcut ácêsta? Ce formă au fulgii? (ca stelele). Câte cornurî ați vȃdüt la fulgî? (șese; învățătorul desémná cu creta pe tablă vre-o câte-va forme de fulgî și provócă pre scolarî a le desemna și dînșii pe tăblițele lor). Cu ce este acoperit acum pământul (cu néuă). Așadară néua s'ar puté aseména cu un țol alb. Pentru ce se acopér ómenii cu țolul? (le ține cald). Vedeți, copii, și néua ține cald — seménăturilor. Când érna este frig sec, fără néuă, seménăturile degeră, pier. Cui ține néua cald? (seménăturilor). Cu ce sunt acoperite și casele? (cu néuă). Așa este, și ele au îmbrăcat haină albă de néuă. Érna este greu a âmbła cu carul, pentru ce? (se légă néua de róte). Cu ce âmbłă ómenii érna? (cu sania). Copii încă âmbłă érna cu sâniutele; ce fac ei cu sâniutele? (se trag unii pre alții, séu se dau cu ele pe cóstă în jos). Cum se îndréptă séu dirige sâniuța?

Ce mai fac copii cu néua? (se îmbrujesc). Ca să se pótă îmbrujii cu néua, ce fac ei mai ântâiu din ea? (brujî). Trebuie să băgați bine de sémă, când vă îmbrujiți, ca să nu vă vătémați. Cum v'ați puté vătéma îmbrujindu-vă? (când am fi loviți în ochi). Ce s'ar mai puté întâmpla? (să nimerim în alți ómenî, în ferestri etc.) Mai bine este a face din néuă alt ce-va; ce anume? (o figură de om). Ce se întâmplă în urmă cu omul de néuă? (se topesce). Când se topesce néua? (când începe a se încălđi). Ce se alege atunci din néuă? (apă). ȃiceți cu toții: căldura pre face néua în apă!

2. Focul.

Ce facem în cuptor, când e frig în casă? (foc). Vor fi mulți între voi, cari nu știu încă, cum se face focul; ascultați deci să vă spun eu! Mai întâi se curăță bine cenușa, pentru că în cenușă focul nu arde. De au ramas cărbuni de mai înainte, se adună la un loc în vatră; pe cărbuni punem puține paie séu hârtie, pe paie așchii uscate și pe așchii lemne, întâi mai subțiri, după aceea mai gróse. Apoi aprindem paiele; cu ce aprindem acum paiele? (cu lemnúse séu lemnúșele, apringióre, chibrite, — militarii nostri, cari au fost în Italia, țic și fulminante).

Mai demult însă nu erau lemnúse: ce socotiți: cu ce vor fi aprins atunci ómenii focul? (scolarii își spun párerile; învățătorul continuă:) Atunci ómenii învăliau séra focul cu cenușă în vatră, ca să țină până diminéta; de cum-va totuși se stingea, triniteau după foc în vecini, cu o ólá bine acoperită; séu scăpérau. Știți voi, cum se scapără? Écă aici am o unéltă de fier; cum se numesce? (amnar). Și aici am o bucată de piétră tare; cum se numesce ea? (cremine). Țin creminea în mâna stângă — așa, și amnarul în mâna dréptă — așa; acum dau cu amnarul în cremine — așa; ce ați vădút? (scânteii). Scânteile es din amnar, nu din cremine; ca să vă convingeți, écă voiú prinde scânteile cu hârtia acésta. (învățătorul scapără așa, ca scânteile să cadă pe hârtie). Ce vedeți pe hârtie? (fărimăturí mici negre). Creminea e tare, lovind în ea cu amnarul, s'au luat din el bucățele micúte, cari prin frecare de cremine s'au înferbintat și roșit; aceste fărimăturí din amnar, înroșite prin frecare, sunt scânteile. Așadară: cu ce se scapără? Cum se scapără? Ce sunt scânteile, cari se forméază scăpărând? Dar pentru ce scapără ómenii? (ca se póta aprinde focul).

Hei, dar nu s'a aprins nimica, când am scăpérat; deci se mai cere ceva, ca se putem aprinde focul cu scăpératul. Écă aici am ceva móle (arată o bucată de éscă); ce este acésta? Voiú pune-o pe cremine — așa, și apoi voiú scăpéra (inv. scapără, éscă se aprinde). Ce vedeți? Pe ce cumósceți, ca s'a aprins éscă? (ese fum). Sunt lucruri, cari prind îndată foc; altele mai anevoie. Numiți lucruri, cari prind îndată foc! (éscă, hârtie, paiele, călții etc).

Ce socotiți, cum se póte ațíta focul cu éscă aprinsă? Éscă o punem în căți séu în paie mărúnte și uscate bine, și apoi suflám séu mai bine purtám mánunchiul prin aer în cóce și încolo — așa, până sbugnesce flacăra. Acum putem aprinde focul.

În timpul nostru ómenii scapără numai când nu au lemnúse. Vădútați voi lemnúse? Cum sunt lemnúșele? Mai târđiu vă voiú spune, cum se fac lemnúșele: acum să-mi respundeți: ce trebuie să facem, ca să

se aprindă un lemuș? (să-l frecăm de un lucru aspru). Prin frecare materia din capul lemușului se înfierbintă și se aprinde. La scăpărat încă frecăm ceva de olaltă; ce anume? (amnarul de cremine). Ce facem și cu mânilor, când ne este frig la degete?

În timpul de demult, când nu erau cunoscute nici lemușele și nici chiar scăpăătorilor, ómenii frecau două lemne de olaltă, până ce luau foc. Așa fac ómenii selbateci și astăzi foc.

Spuneți-mi acum încă odată, în câte moduri se póte face foc? (frecând două lemne de olaltă, scăpărând, și cu lemușe). N'ați audít, că o casă se póte aprinde cu foc, ce cade din cer? Cum se numesce focul acela? (fulger).

Ce vedem înălțându-se din foc în sus? (flacări și fum). Pe unde ese fumul din cuptor? (pe țeve și pe horn séu coș). Ce se pune în țeve și horn din fumul, ce se înalță? (funingine). Ce trebuie să facem din când în când cu funinginea? (să o curățim). Cum se numesce acésta cu alt cuvânt? (a sterge hornul). Cine sterge hornul? (hornarul). Pentru ce trebuie să se stérgă hornurile? (altmintrea s'ar aprinde funinginea și — casa). Ce rămâne în urmă, după ce s'a trecut focul? (cenușa). Ce este spuza? Cu ce scormonim în foc, ca să ardă mai bine? (cu vétrarul). Cu ce prindem cărbunii și țeciunii aprinși? (cu cleștele). Cum se póte stinge focul? (turnând apă pe el, astupându-l cu cenușă, pământ etc., séu și de sine, când nu mai punem lemne pe foc).

Când facem foc în scólă? (când e frig). În contra cui ne scutesce focul? (în contra frigului). Să vedem însă, nu avem și alt folos dela foc. Ce gătesc mamele vóstre la foc? (mâncările). Cum se gătesce carnea? (se fierbe séu se frige). Dar pânea? (se cóce). Ce se întemplă la foc cu seul, unsórea etc? (se topesc). Ce face la foc olarul? (arde óle etc). Ce face la foc faurul? (lucrá fierul). Vedeți, pruncilor, focul este de mare folos pentru noi ómenii, este un dar al lui Dumnezeu, pentru care trebuie să-i fim mulțămitori.

Dar focul ne póte fi și spre stricăciune, când nu băgăm bine de sémă. Ómenii nóstri au datina, mai ales când este tare frig, a „învéli“ focul și apoi a astupa hornul, ca să nu éasă căldura afară. Din cărbunii aprinși ese un fel de gas séu aer réu, nădușitor, care neputând eși pe horn, se trage în casă. Ómenii îl resuflă și capătă mai ântăiú durere de cap; ei dic, că i-au „trăsnit hornul“, și de nu vor eși iute afară și de nu vor destupa pe dată hornul, ei pot chiar se móră. Spuneți acasă, că nu e bine a astupă hornul; mulți ómenii au murit din cauza acésta. Focul însă ne póte fi stricăcios și în alt mod. Ascultați, că vă voiú ceti o în-

templare (învățătorul deschide „Noul Abcedar“ de Vasile Petri, pagina 63, bucata 8: „Scântea”: o cetesce și apoi o tractează în modul, cum s'a arătat la alte bucăți.)

Lecțiuni din geografie pentru școala poporală.

§. 3. Casa școlii.

A. Planul lecțiunii.

1. Încăperile din casa școlii.
2. Casa părintească.
3. Case comune și case private.
4. Regiunile mici:
médădi-resărit.
médădi-apus,
médănópte-apus,
médănópte-resărit.

B. Tractarea practică.

Bine, pruncilor, că ne vedem éráși în pace. Voiesc acum să ved, ce ați lucrat; scóteți táblițele vóstre: unul, doi, trei! Toți ați făcut bine; se vede, că m'ați înțeles. / Central University Library Cluj

Fiți acum cu atențiune la ceea ce voesc a vă învăța astăzi!

Noi ne aflăm acum în chilia școlii. Casa, în care se află chilia școlii, se ăice: casa școlii. Chilia școlii este numai o parte din casa școlii. În casa școlii sunt mai multe încăperi; numiți-le pe rënd! (se enu-mără așa, după cum se află la fie-care școlă).

Din ce e făcută casa școlii? Cu ce este ea acoperită? Cine a făcut casa școlii? Câte ferestri și câte uși are ea? A cui este casa școlii? Pentru ce ăicem, că casa școlii este a comunei? Bine, pentru că toți locuitorii împreună au contribuit la clădirea ei.

Voi ați venit la școlă de acasă; este? Cine locuiesce la voi acasă? Așa e, la voi acasă locuiți voi cu părinții vostri. Cum dară se numesce casa, în care locuiți voi cu părinții vostri? Bine, casa părintească. Spune-mi, din ce e făcută casa vóstră. D? Cu ce e acoperită? Câte ferestri și câte uși are? Acui este casa, în care locuesci tu? Acui am ăis, că este școlă? Așa dară, casa vóstră, pentru că este a unuia, se ăice: casă privată; érá casa școlii, pentru că este a comunei, se ăice: casă comunală. (Repetițiune).

Care este lungimea școlii — arată-ne N! Care este lățimea ei? Care-i este fruntarul? Care dosul? Casa școlii nóstre — cătră care regiune stă cu fruntarul? Lungimea școlii — dela care și cătră care regiune se

estinde? Cătră care regiune sunt ferestrele scólei? Dară ușa? Cătră care regiune ar trebui să fie ferestrele scólei, ca să ajungă la ele sórele dimineții? Cătră care regiune ar trebui să fie ferestrele scólei, ca se ajungă la ele sórele la améđi? Spre resărit dela casa scólei — acui casă se află? Spre care ținut dela scólă se află biserica nóstră? Dela care spre care regiune fuge strada cea mai de aprópe N! Care regiune iai, când mergi dela scólă acasă? Spre care regiune dela scólă este casa vóstră?

Când vedem, că casa unui om e frumósă, curată, ținută în rânduială bună, spuneti-mi: ce vom socoti de omul acela? (e om harnic etc.). Ce vom socoti însă de un om, casa căruia e murdară, stricată, lipsită de tótă rânduiala? (e om slab, prăpădit etc). Cum trebuie să fie casa scólei? Acui este casa scólei? Acui este dară și cinstea séu o nórea, dacă scóla este frumóse, curată, în stare bună? Și din contră — acui este rușinea? Dar nu este numai cu rușinea; copii petrecând cu anii într'o casă murdară, întunecóse, umedă, se bolnăvesc séu incai își pot atrage o bólă, de care pot se pătiméscă în tótă vieța lor. Așadară părinții sunt datorii a se îngriji, ca scóla să fie în starea cea mai bună. Spuneti: întru cât sémênă scóla cu casa părintéscă? Și întru cât nu sémênă?

Atențiune pruncilor! Noi cunóscem pâna acum 4 regiuni séu ținuturi; numesce-le, E! Arată-ne acum unghiul dintre părietele de cătră apus și dintre cel de méđă-nópte! Întré care regiuni este așadară acel unghiú? Bine, între apus-méđă-nópte. Însemnați-vé: acel ținut se și numesce méđă-nópte-apus. Dar unde e regiunea méđă-nópte-resărit? Unde méđăđi-resărit? Unde méđăđi-apus?

Așadară printre cele 4 regiuni de mai nainte: resărit, apus, méđăđi și méđă-nópte, mai sunt alte 4 regiuni: méđăđi-resărit, méđăđi-apus, méđă-nópte-resărit, méđă-nópte-apus.

Regiunile de întâiú se ăic regiuni mari, celelalte regiuni mici. (Repetițiune!) Acui casă este dela noi spre méđă-nópte-resărit? etc.

Acum, pruncilor, voiú face pe tablă o figură, pre carea în urmă și voi o veți face pe táblilele vóstre; écă așa: cercul orizontului — rotund; la mijloc fac un punct, trag din sus în jos prin acel punct o linie grósă; cum este linia acésta? (verticală). Fac apoi o asemenea linie tot prin acel punct, dar dela drépta spre stânga, écă așa; cum este linia acésta? (orizontală). Acum avem cele 4 ținuturi mari. Scriu sus: méđă-nópte; jos: méđăđi; în drépta: resăritul; în stânga: apusul. La mijloc, între méđă-nópte și resărit, fac un punct; astfel fac și între méđă-nópte-apus etc. După aceea, dela fiecare punct trag o linie dréptă, dar mai puțin grósă, până la punctul din mijloc; scriu la capétul fie cărei linie numele regiunii mici; astfel avem figura orizontului cu 8 regiuni.

Grijiți, pruncilor, ca și voi să faceți această figură cât se poate de frumos și de curat.

§. 4. Comuna.

A. Planul.

- a) strada,
- b) comuna,
- c) agricultorii,
- d) meseriași,
- e) neguțători,
- f) oficianți-inteligenți,
- g) sat
- h) oraș,
- i) opid,
- l) strada principală,
- m) locul — patria natală.

B. Tractarea practică.

Să vedă mai întâiu lucrarea voastră! Tăblițele afară: unul, doi, trei! Bine. Să trecem acum mai departe. Atențiune dară! Vedeți, pruncilor, lângă casa scôlei se află și alte case; acestea sunt aședate în șir, apoi de partea cealaltă încă se află un șir de case. Printre aceste două șiruri de case se află un loc gol numit stradă, pe care âmbăă ómenii.

La noi se află la 500 de case, și fie care casă are mai mulți locuitori; de toți sunt la noi 2400 de locuitori. Câți locuitori sunt în casa voastră? Toți locuitorii împreună — ce forméză? Bine, ei forméză o comună. Locuitorii comunei nóstre, cu ce se ocupă (?) mai cu sémă N? Așa e, cu agricultura (?) Cum se numesc ei dară? Așa e, agricultorii. Dar cum se numesc acei locuitori, cari se ocupă cu meseria? N! Bine, meseriași (?) Numesce meseriașii, cari se află la noi! Cum se numesc acei locuitori, cari cumpără și apoi vënd éráși unele obiecte, adecă cari neguțătoresc — G? Așa e, aceia se numesc neguțători séu comercianți. Mai sunt însă o clasă de locuitori, cari se ocupă cu scrisul, cu învățatura, cu deregerea afacerilor publice, precum: preotul, învățătorul, notarul ș. a., acestia se numesc oficianți séu inteligenți.

Casele tóte câte se află aci la un loc, cu stradele și cu locuitorii, forméză un sat. Care este numele satului nostru? Câți ani sunt de când s'a fundat satul nostru? Câți ani sunt de când s'a rădicat edificiul bisericeii nóstre? Câți ani sunt decând s'a rădicat edificiul scôlei nóstre? Ce limbă vorbesc locuitorii comunei nóstre? Ce limbă mai cunosci tu? De care religie ne ținem noi? Află-se la noi vre-un monument séu semn

de aducere aminte și spre ce aducere aminte s'a rădicat acela? Trăit'au aici la noi în sat vre-o persoană, carea prin ôre-carî fapte bune, însemnate, s'a făcut mare și pentru posteritate nemuritoare? Ce ai sci spune din viața acelei persoane?

Care din voi a fost vre-o dată în oraș? Cum sunt casele în oraș? Cum sunt stradele orașului? Așa e, pavate séu pardosite. Locuitorii din orașe — cu ce se ocupă mai cu sémă? Așa e, cu comerțul și meseriile, séu cu industria. Sunt însă și sate mai mari, aprópe ca și orășele de frumoșe, în carî se țin târguri; aceste se numesc opide. Cum se numesce opidul cel mai oprópe de noi? În satul nostru câte strade sunt? Care se dice: strada principală? Cum se numesce locul în care te-ai născut și trăiesci tu? Bine, locul acela se numesce: locul séu patria natală. Care este satul têu natal — D! (Repetițiune).

Acum se fac eu pe tabla aici figura satului nostru. Fiind că locul, cuprins de tóte casele satului nostru, este pătrat, fac o figură pătrată. Prin satul nostru se întind 6 strade asemenea de departe, de cătră re-sărit spre apus, — trag cu creta 6 linii. Cele 3 strade dela méđănópte spre méđăđi le însemnăm éráși cu trei linii; strada principală se însémnă cu o linie mai grósă. — O asemenea figură va face fie care din voi pe táblita sa! BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ș. 5. Despre împregiurimea comunei.

A. Planul.

(A se deduce din însași tractarea).

B. Tractarea practică.

Să vedem acuma, care din voi a lucrat mai bine figura satului nostru!

Bine, acum trecem mai departe; fiți cu atențiune!

Noi am vorbit în ora trecută de locul séu patria natală. Sub acest nume frumos însă se înțelege și grădinele din apropierea caselor, pășunea, agrii, fênațele, pădurea, viile, délurile, isvórele, lacurile, rîurile și munții din apropierea satului.

Fiind că grădinele sunt mai aprópe de noi, vom începe se vorbim despre grădină.

Ce veđi tu în o grădină bine grijită? Așa e, în o grădină bine grijită putem vedé: p o m î frumoși, florî mirositoare și legume frumoșe. Cum vedeți, grădina e o pãrticică de pãmént îngrădit, lucrat și bine grijit. Cu ce e îngrădită grădina vóstră N? Tóte grădinele sunt îngrădite cu zid? Nu tóte, unele cu gard, altele cu pãlan ș. a. Cum se nu-

mesce grădina aceea, în carea se sémână mai cu sémă legume? Bine legumărie. Ce fel de legume cunoscî tu?

Cum se numesce grădina aceea, în care mai cu sémă se sêdesc flori? Bine, florărie. Numesce tu nisce flori mirositoare!

Dar cum se numesce acea grădină, unde mai cu sémă sunt sêdiți pomî? Bine, pomărie. Numesce-mî nisce pomî din grădină M! Cum se numesce însă acea grădină, în carea se plantéază și se cultivă pomî tinerî? Așa e, scólă de pomî.

În ce se asemênă scóla de pomî cu scóla de prunci — D? Așa e, scóla de pomî are pomî tinerî, cari se cresc și nobiléză prin altuire de cătră grădinar: scóla de prunci are ómeni tinerî, prunci, cari se educă și nobiléză prin instructiune, de cătră învățator. Așa dară, pruncii needucați și neînvęțați, cui se asemênă? Cui se asemênă învățatorul? Sê-mî spună, cari sunt cele mai mari plante de prin grădinele nóstre, F!

Numesce pomii, ce-i veți în grădina scólei! Numesce pomii, cari produc póme cu sêmburi osoși! Câți pruni și câți cereși aveți în grădina vóstră? Asemínéază pruna cu ceréșa! Așa e, ambele cresc pre pom, ambele au simburî osoși, ambele sunt rotunde, ambele sunt bune de mâncare. Sê ne spună deosebirea, ce este între prună și între ceréșă B! Bine, ceréșa e mai mică, pruna e mai mare, ceréșa e rotundă, pruna e lungăretă, ceréșa e dulce, pruna e acrîe; ceréșa e roșă séu négră, pruna e vênătă; ceréșa se cóce vara, pruna se cóce tómma.

Care din voi a mâncat vre-o dată pere? Așa-i că perele sunt bune? Privit'ați voi bine la pară, sê o vedeți, ce formă are? Dar la măr? Spune-mî deosebirea între măr și pară!

Ascultați o poveste despre un pěr:

Moș-Trochin, așa era numele unui moș bêtrân, ședea odată inaintea casei sale la umbra unui pěr mare, ce avea anî 50. Nepoții lui culegeau și mâncau la pere, cari erau atât de dulci și bune, încât li-se părea, că nu o sê se mai sature. Moșul privea cu plăcere la nepoții sei; de odată începu a le vorbi astfel:

„Trebuie sê vê spun, iubiților mei, întêmplarea, cum a ajuns acest pěr mare aici; ascultați: Nainte de acésta cu 50 de anî, dișe moș Trochin, odată stând eu aici, în locul unde se află acum pěrul acesta, m'am plâns de sêrăcie cătră vecinul meu cest mai de aprópe, care de altmintrea era om cu stare bună și întelept, dicêndu-i: ce bine mi-ar păré, când mi-ași putea aduna o avere măcar numai de o suta de florinî. Vecinul meu însă îmi respuse: Acésta se pôte ușor, numai se vrei. Caută numai, îmi dișe vecinul, în locul unde stai tu acum, (stăteam tocmăi în locul, unde se află acum pěrul) sunt îngropați florinî mai mult de o sută. Grijesce, îmi dișe, ca sê-i scoți!

Eu, pe atunci tiner, fără destulă judecată, preste nópte mă pusei pe săpate, până ce făcui o grópă mare, dar fără să fi dat măcar de un florin. În dimineța următoare, vecinul vedënd grópa, îl imflă risul, încât nu se mai puté ținea, apoi imi đise: O, om nepriceput, nu așa am cugetat eu. Écă aici îți dau un pěr tiner, plântéză-l în acel loc, cum se cade și după vre-o câți-va aní vei afla florinii.

Eu, đise bătránul moș, luai pomișorul, îl plántai si écă acel pomișor — ce pom mare s'a făcut, și fructele lui, produse în decursul atátor aní, mi-au adus în adevěr sume de floriní și afară de aceea, el este un capital încă pentru mine, ce-mí aduce frumoșe interese. *)

E. Andreescu.

Nota redacțiunei. Sě ne permită d-l autor a-i face douě reflexiuni, ántáiú: în multe locurí d-sa esaminéză în loc de a propune séu instruí; adoua: vorbesce o limbă, ce trece sus preste capetele micuților. Avem în vedere cu deosebire §§. 4 și 5 din lecțiunile sale. Dintru ántáiú eram de părere a modifica tractatul așa, după cum credem noi că ar trebui să fie; în urmă ne-am decis a-l publica neschimbat, dar apoi a-l însoți de reflexiunile nóstre, și acésta pentru cuvéntul, că mai sunt și alți învățători, carí cad în erórea acéstă.

Observăm din capul locului, că lecțiunile aceste apartin învățăméntului intuitiv, prin urmare sunt menite pentru bieniul prim séu pentru primii doi aní de scólă, va se đică pentru copii în etate dela 6—8 aní.

Acésta observare odată făcută, să revenim la reflexiunile nóstre de mai sus. Am đis ántáiú, că „în multe locurí d. Andreescu esaminéză în loc de a propune séu instruí.“ Am puté cita mai multe exemple din tractatul d-lui autor; ne mărginim însă la următoarele: „Câți aní sunt, de când s'a fundat satul nostru?“ Suntem sigurí, că puținí vor fi în comună, carí să pótă da un respuns nimerit la întrebarea acésta: mulțimea nu va avé cunoscința de începutul comunei, și aici trebuie să numărăm negreșit și pre scolarii începători. Întrebarea acésta este un fapt istoric, carele nu se póté găsi prin meditațiune, ci numai prin comunicare directă; ér didactica pretinde: a nu întreba pre scolarí lucrurí necunoscute. (A se vedé și „Scóla Română“ pe anul 1877, Nr. 51, pag. 405—407!)

Mai încolo: „Áfă-se la noi vre-un monument séu semn de aducere aminte si spre ce aducere aminte s'a rădicat acela?“ Ántáiú observăm, că didactică nu se împacă cu întrebări compuse, cum este și acésta, și cu atât mai puțin la scolarí începători; adoua: ce sciu copii de „monumente istorice“, dacă nu li s'a vorbit mai ántáiú de ele?

*) După Schmidt.

Ce privesce adoua reflexiune a noastră, relativ la limbajul d-lui autor, ne provocăm numai la neologismii: agricultorî, comercianți, oficianți, inteligenți, comerțiu, industrie etc.

Să nu uităm, că avem înaintea noastră copii, școlari începători, cărora le face destulă greutate învățătura înșasi; deci să nu le înmulțim greutățile, mai adăugând vorbe nouă, când putem fi foarte bine fără ele. Așa d. e. la început în loc de „agricultori“, ȳicem „plugari“; mai târziu, când vorbim de deosebirea între „oraș“ și „sat“, adaugem că „plugarii“, locuind mai ales la țeră, se numesc și țeranî; și numai în clasele următore le împărtășim și termenul „agricultor“. Așa urmăm și cu ceialalți termîni, mulțămîndu-ne în clasa elementară a ȳice: neguțator, deregător, cãrturar etc., în loc de comerciant, oficiant, inteligent etc. — Tóte își au timpul lor.

În tot cazul să ne ținem strîns de principiul didactic: întăiú idea, apoi numirea; mai întăiú învățatorul desvóltă idea așa, precum prescrie didactica, și numai în urmă împărtășesc numirea. Astfel școlarul însuși va simți, că are trebuință de o numire corespunđetóre pentru idea dobândită. Întăiú, că sunt ómenî, carî lucră pãmêntul, apoi că acei ómenî se numesc plugari (pentru că primul lucru — aratul — se face cu plugul) etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lecțiuni din geometrie în școla poporală.

Lecțiune pentru clasa superióră.

Pensul: unghiul și speciile lui: unghiú ascuțit, drept, tẽmpit; apoi unghiuri vecine, contige (vertige) corespunđetóre și alterne.

1. Repetițiune. Băiați! Astăđi ȳeră vom mai învăța ceva nou din geometrie: însă mai înainte voiú se mă conving, dacã mai țineți minte cele învățate deja? Care dintre voi mi-ar mai puté spune, cum se nasee o linie dréptă? să auđin pre L! Dar apoi dupã pozițiune, cum póte fi o linie dréptă? să ne spună M! Unde observăm noi o linie orizontală. N? Ce pozițiune au caferii (capriorii) unui coperiș de casă, P? R, se ne numescă doué linii paralele în natură! Cum se numesc doué linii, ce fug una lângă altă tot mai tare apropiindu-se? —

2. Privire și tractare: a) Fiind că ați știut să-mi rěspundeți așa de bine la întrebările de pãn acum, vă voiú aréta unele lucruri noué. Écã aici țin în mână un instrument (arată un cercin). Care din voi a mai vęđut așa ceva? (Z. se școlă și spune, că a vęđut la dogariú séu butnar; inv. intrébă): Șci-mi-ai tu Z spune, cum se chiamă acest instrument? (Z: cãrcãlau). Bine Z. însă noi îl vom numi cercin; cum am ȳis? Vedeți, copii, acesté doué córne ale cercinului se numesc cruri. Spu-

neți-mă, cum stau acești doi crurii ai cercinului, când cercinul este închis? (stau lipite de olaltă; inv. deschide puțin cercinul și întreabă:) Dar acum? Ce s'a format între crurii cercinului? (o dschiqătură) Deschiqătura dintre crurii cercinului se numesce unghiü. Repetițiune! Écă acum voiü desemna și pe tablă un unghiü. Câți crurii are unghiul? Întâlnescu-se crurii unde-va? Punctul de întâlnire al crurilor se chiamă cap. Câte părți are un unghiü, S? Numesce-le! (doi crurii și un cap). Numiți unele lucruri (obiecte séu instrumente), cari deschidându-se forméză unghiuri! (fórfeci, clesce, cioc).

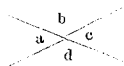
Deschiqătura unui unghiü póte fi mai mare, orii mai mică. Dacă un crur se pune în pozițiune orizontală, și celalalt în pozițiune verticală, atunci unghiul dintre ambii crurii se numesce: unghiü drept. Unghiul drept e de un pătrar de cerc de mare. (Învătătorul deséamnă cu cercinul un cerc, il împarte mai întâiü în două, apoi în patru părți. Scolarii trebuie făcuți atenți, că nu lungimea crurilor, ci mărimea deschiqăturai măresce unghiul. Un unghiü, care e mai mic decât un pătrar de cerc, se chiamă unghiü ascuțit. Repetițiune și figură! Ér un unghiü, a cărui deschiqătură este mai mare decât la un unghiü drept, séu adecă mai mare decât un pătrar de cerc, se numesce unghiü tēmpit. (Și aici: figură și repetițiune!) — Așa dară spune-ne D: câte specii de unghiuri cunóscem pân acum? Cum se numesc? —

b) Unghiurile se măsură după grade (^o). Fiecare cerc are 360° în giurul punctului seu central. O jumătate de cerc are deci $\frac{360}{2} = 180^\circ$. (Înv. trage o linie dréptă pe tablă, însemnézá într'insa un punct și întreabă:) Câte grade sunt pe o lature a liniei drepte în giurul punctului? (180°) (acum trage o linie verticală pe punctul însemnat al liniei orizontale și întreabă:) Câte unghiuri s'au format acum pe laturea asta a liniei orizontale? (2) Ce cugeți B: sunt aceste două unghiuri egale, adecă asemenea de mari? De ce? Așa dar de câte grade cugeți, că va fi unul dintre aceste două unghiuri? (90°). De ce? ($\frac{180}{2} = 90^\circ$). — Ce fel de unghiü e unghiul cel de 90°? (drept = rectus). Câte grade are dară unghiul drept? (90°) Câte are unghiul ascuțit? (mai puțin ca 90°). Dar unghiul tēmpit? (mai multe ca 90°). Băiaților. unghiul de pe o lature a liniei drepte se chiamă unghiü deschis sau oblu. Câte grade are unghiul deschis? (180°). — (Aci e locul de a arêta scolarilor, cum se face și cum se folosesce transportorele séu măsurătoriul de unghiuri = goniometrul).

c) 1, Inv. trage o linie orizontală și pe acésta una pieșișă — așa:

apoi întreabă:) Câte unghiuri s'au format pe linia orizontală, desemnând pe ea o linie piedişă? — Câte grade cugetați, că au aceste două unghiuri la olaltă? (180°) Pentru ce? (pentru că ambe unghiurile sunt pe o linie dreaptă). Vedeți copii, două unghiuri, ce zac pe o latură a unei linii drepte, se cheamă laterale (vecine). Repetițiune! Câte grade au două unghiuri laterale la olaltă? (180°). — Pentru ce?

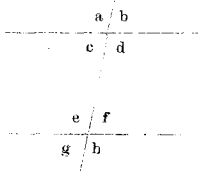
(Învătăț. trage două linii drepte cruciș una peste alta, d. e.

și aședă literile a , b , c , d , în unghiurile formate; apoi întreabă:) Ce fel de unghiuri sunt unghiurile $a + b$? (laterale); dar $b + c$? apoi $c + d$, $d + a$? Acestea toate sunt unghiuri laterale, pentru că tot câte două zac pe o linie dreaptă. —

Însă acum se cercăm unghiurile a și c . Voi sciti, că unghiul a cu unghiul b sunt laterale = 180 , apoi, că unghiul b cu unghiul c sunt asemenea vecine = 180° — Deci unghiul b rămâne șieși egal pentru ambe părechile de unghiuri vecine, și prin urmare unghiul $b = 180 - a$, séu unghiul $b = 180 - c$. Deci dacă $b + a = 180$, și $b + c = 180$, atunci $a = c$, pentru că orî adaug ungh. a la ungh. b orî ungh. c , suma e tot = 180 . Asemenea unghiuri, ce se întelnesc cu capetele, se numesc contige: deci ungh. a și ungh. c , precum și ungh. b și ungh. d sunt unghiuri contige. La fôrfeaci încă găsiți unghiuri contige și încă unde? —

c) 2. (Învătăătorul trage două linii orizontale paralele, însă nu prea aprôpe de olaltă, apoi trage preste ele una costișă de sus în jos, care le taie d. e.

apoi scrie în unghiurile formate literile mici latine. Acum întreabă:) Cărî unghiuri zac între paralele și cărî afară de ele? Cele dintre paralele le numim unghiuri interne, érá cele din afară unghiuri externe. F sê numescă literile din unghiurile externe, apoi cele din unghiurile interne! Acum fiți atenți! Uitați-vê la unghiul a și e : unde zace a și unde e ? Ce unghiü e a și e ? Dacă vom rădica paralela din jos în sus, până ce va acoperi pre cea din sus, atunci unde cade unghiul e ? dar f ? apoi ungh. g și h ? Vedeți copii, unghiurile, cărî se acopêr, zac tot pe

acea lature a liniei drepte orizontale; de aceea se numesc unghiuri corespunzătoare. Să ne numescă P două unghiuri corespunzătoare din figura noastră! Numesc și tu R! T! Z! Unghiurile corespunzătoare sunt egale, d. e. ungh. $a =$ ungh. e etc.; de ce?

Unghiurile d și f sunt interne, însă fiind că zac pe aube laturele liniei, ce cade din sus în jos, se chiamă unghiuri alterne. Repetițiune! Numiți și alte unghiuri alterne? ($d + e$). Atât ungh. c și ungh. f , cât și ungh. d și ungh. e se numesc unghiuri interne alterne; pentru ce? — Noi avem la figura din ainea noastră și unghiuri alterne esterne. Se vedem, cine e în stare să mi-le numescă? (a și h ; b și g). Așa dar de câte specii sunt unghiurile alterne? (de două: interne și esterne). —

3. Resumare și abstracțiune. Să vedem acum, că mai pute mi-ați voi spune, cum se nasce un unghiū? Mai înainte să ne spună V: câte laturi sunt de lipsă la un unghiū? (două). Cum se chiamă laturile unghiului? (crurī). Dar apoi cum numim punctul de învîrtire al crurilor? (capul unghiului). Și acum spune-mi B: cum se nasce un unghiū? (Prin deschiderea crurilor). Ce e dară unghiul? (E deschidătura dintre doi crurī, séu dintre două laturi, ce se învîrtesc la un cap în giurul unui punct.) —

De câte specii sunt unghiurile? (de trei). Cum se numesc? (ascuțite, drepte, tēmpite = obtuse). Cari unghiuri sunt ascuțite? cari tēmpite? cari drepte?

Ce numim unghiū oblu séu deschis? Câte grade are? De ce? — Cum se numesc unghiurile vecine? Câte grade face suma lor? Ce însușiri au unghiurile contige? (că sunt egale între sine).

Cum vom pute construi unghiuri corespunzătoare? (prin tăierea a lor două paralele prin una a treia linie. Să se deseneze!) Ce fel de unghiuri mai căpētăm între și pe acele paralele? Ce însușiri au unghiurile corespunzătoare? (sunt egale între sine). De câte feluri sunt unghiurile alterne? Ce însușiri au ele? (și ele sunt între sine egale).

4. Aplicări. Desemnați un unghiū ascuțit și unul tēmpit lângă olaltă! Desemnați două unghiuri drepte ca vecine! Explicați în scris unghiurile corespunzătoare, alterne și contige! Întru cât sēmēnă unghiurile contige cu cele alterne?

L.

Învitațiune.

Nr. 32 R. I. — 1879.

Dela presidiul reuniunii învățătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului.

Cu provocare la dispozițiunea §-lui 23 din statutele „Reuniunii învățătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului“ subsemnatul

presidiu al acestei „Reuniuni“ află de lipsă a convoca una ședință ordinară de comitet pe 21, 22 Martie (2, 3 Aprile) a. c., care se va ține aici la Bocșa-montană în scôla gr. or. la 11 ore dimineața.

Deci toți funcționarii reuniunii, membrii de comitet și toți președinții despărțemintelor sunt cu totă stima cuviinciosă invitați a participa la ședința ordinară de comitet sus amintită, la timpul și ora determinată și încă cu atât mai vârtos, cu cât la această primă ședință a anului curinte, se vor lua în pertractare obiecte importante pentru înaintarea reuniunii noastre.

La acest loc se observă de nou, că în înțelesul decisiunii comitetului din 18/30 Septembrie 1877 de sub Nr. prot. 3 fie-care va binevoi a notifica subsemnatului presidiu participarea, ori la cas de împedecare, neparticiparea la ședința convocată.

Bocșa montană, în 19 Faur (3 Martie) 1879.

Stefan Antonescu m. p.,
președinte.

Ioane Marcu m. p.,
notar.

În cauza înființării unei reuniuni învățătoresci în tractul Făgărașului.

O interpelare.

În cele din urmă zile nu am luat parte la cursul supletor ținut în est an aici în Făgăraș; prin urmare la întrebările fraților învățători din acest tract, că adevă: pe când e a se conchiema învățătorii și a se consulta asupra înființării unei reuniuni? — n'am putut responde.

După cum spun cei cari au luat parte la cursul supletor și în zilele din urmă ale lui, s'ar fi decis, ca conchiemarea să se facă prin domnul fost conducător, și anune între semestre (după mine un termin destul de nehotărît). Ecă-ne ajunși în luna lui Mărțișor; deci la însărcinarea mai multor frați învățători din tractul Făgărașului, mă adresez cătră domnul Iacob Urdea cu următoarea

Înterpelare.

Are de cuget dl Iacob Urdea a împlini însărcinarea primită asupra-și și a conchiema pre învățătorii din tractul Făgărașului la

o adunare generală pentru constituirea lor într'o reuniune? Și dacă da, apoi se ne răspundă, respective conchieme cât mai curând, ér dacă nu, am voi se scim: din ce motive?

Făgăraș, 8 Mărțișor 1879.

Georgiu Buzulescu m. p.

Varietăți.

(Denumire). Fôia oficială „Budapesti Közlöny” dela 4 I. c. publică denumirea Prea SS. părintelui episcop din Gherla, Mihaiu Pavel. la demnitatea de episcop gr. cat. al Orăzii-mari. Denumirea e datată din Viena la 29 Ian.

(Un nou diar românesc la Budapesta). „Egyetértés” publică scirea senzațională, că guvernul voiesce se scôtă la lumină un organ de publicitate în limba română.

Precum aflăm, împărtașirea acésta e esactă. numai redactorul nu s'a găsit încă. Diarul ar apăre în Budapesta cel puțin de trei ori pe săptămână. (Familia).

(Invățătorul), carele închisese pre un scolar în dulapul scôlei, se chiamă Mannswort Steinbauer, este de 22 de anî și a mai fost pedepsit odată pentru purtare necuviinciosă față de un copil. Pentru fapta din urmă, judecata l'a condamnat, în virtutea §-lui 431, pentru abatere contra sigurității corporale, la temniță de 3 săptămâni, asprită cu o di de ajun în fie care săptămână. Din post fusese destituit mai înainte.

(Înveninare cu tintă). Un copil de 10 anî al unui înalt funcționar din Berlin simția de un timp dureri mari în limbă. În scurt se formă în virful limbei o inflătură și i-se inflamă totă gura, încât abia mai puté se mânce câte ceva. Din nefericire, părinții copilului erau duși într'o călătorie, și servitorea încă nu se prea înteresa de starea copilului, creșând că durerea va fi trecătoare. Într'o di ecă vine medicul familiei pe neașteptate; părinții adecă îl rugară prin o epistolă a se abate din când în când pe la casa lor și a cerceta pre copii. Prevenit acum de servitore, medicul visită pre copil în gură și observă cu grôză, că limba era cuprinsă deja de inflătură în forma cancerului, ba că probabil are de a face chiar cu cancerul veritabil (rac. Krebs). Chiamă îndată pre părinți acasă și înformându-se mai de-aprope, află, că copilul avea urita datină de ași curăți cu limba condeul, cu care sciea, cu tôte că părinții i-au interdis de nenumărate ori acéstă. Acum starea copilului e desperata, durerile sunt mari, mórtea se așteptă în tot momentul.

În cazul de față singur numai tinta a putut fi cauza acestui morb teribil. —

Nu de mult alt copil, înțepându-se în mână cu vârful condeiului întins în tintă, a murit și el în puține zile.

Învățătorii noștri vor face bine a aduce întâmplările acestea la cunoștința scolarilor și a-i invita se fie în privința acésta cu cea mai mare luare a mințe.

(Difterita). „The Family Herald“ — „A domestic magazine,“ dela 11 Ianuar, publică sub acest titlu următoarele :

D. I. S. Wiles, chirurg din Dorset, scrie, că acum de curând având să se lupte cu izbucnirea unei difterie de tipul cel mai rău, într'o fermă de lăptărie în comitatul Dorset, întrebuița obicnuițele caustice și astringente, preparațiuni de fer și alte, ca aplicațiuni locale la fund o i dă*) creștere a gâtlejului și a nărilor; dar că două casuri, din nouă séu de ce fiind fatale, din cauza sufocării și opririi respirațiunei, mama familiei, în care se întâmplaseră, îi dete într'o dimineță se citescă un extract dintr'o foie americană, pe care i-o trimisese o amică, și după care sulfurul fusese întrebuițat de un doctor, care îl considera ca cel mai puternic remediu, spre a opri creșterea fungoidei. D. Wiles a aprovizionat pe mamă cu o preparațiune licuidă, amestecând atât sulfur cu glicerină, până s'a închiegat ca o cremă, și a povățuitu-o să dea fie cărui copil atacat, să înghită cu încetul, după vîrstă, de trei séu patru ori pe zi, câte o linguriță de dulcēță séu și mai mult, din acea cremă, și să le aplice și puțină pe nări cu un burete. A fost atât de impresionat de eficacitatea acestui remediu, încât l'a adoptat de preferință pentru tóte celelalte casuri, în care a fost consultat în vecinătate, și nici un alt cas în familie n'a mai fost fatal (afară de acela al unui copil (hidrocefalic) și d. Wiles n'a mai pierdut nici un cas, în care remediul fusese întrebuițat în stadiul începerii infecțiunei. Într'unul séu două casuri, în care afecțiunea mai că închisese de tot gâtlejul, mai nainte de a fi consultat, avu un succes complet.

Pentru copii mici de tot, a întrebuițat laptele de sulfur: ér pentru copii mai mari, cele mai tari flori de sulfur (puciosă) și, când nu putea suferindul să-l înghite, îl suffa cu o pēnă în gât și în nări.“

Acceași foie din 14 Februar curinte mai scrie următoarele :

Acum câți-va ani, pe când difteria bântuia Anglia, o persónă a însoțit pe dr. Field în visitele sale, ca să fie martur la așa numitele vindecări minunate ce făcea, pe când bolnavii celorlalți doctori muriau

*) Care are forma unei ciuperci.

pretutindenea. Remediul, ca să fie rapede, trebuie să fie simplu. Tot ce lua cu dinsul era fărină de sulfur și o pênă, și cu acestea vindeca orî-ce bolnav fără excepțiune. Punea o linguriță de fărină de puciosă într'un pahar de vin plin cu apă și o amesteca cu degetul, în loc de lingură, fiind că sulfurul nu se amalgamează lesne cu apa. După ce amesteca bine, o da ca gargară și în dece minute pațientul scăpa de pericol. Puciosă omoră orî ce fel de *fugus*, fie la om, la animal sêu la plantă, și în puține minute. În loc de a arunca gargara, recomanda să o înghițe. În casurî estreme, când era chemat în cele mai din urmă momente, când *fugus* era aprôpe să se închidă și nu se mai putea face gargara, sufla puciosă cu o pênă în gâtlee, și după ce *fugus* se înlătura, încât se permită gargara, fi da gargară. Nu i-a murit nici un singur bolnav de differită. Dacă un bolnav nu pôte se face gargară, se ia cărbunii aprinși într'o lopată, se presară peste ei o lingură sêu două de fărină de puciosă și bolnavul să se pună să aspire fumul, și astfel *fugus* va muri.

Publicând acestea, rugăm pe d-nii medicî, să le dea atențiunea, ce credem că merită.“

(U. p. A.)

Nota redacțiunei dela „Școala Română“. Am vorbit în priuința acêsta cu d-nii medicî de aici Dr. Werner și Dr. Moga și amên-doi mi-au spus, că de un an încôce întrebuintează și dênșii sulfurul cu cel mai bun succes.

(*Statistica Bucurescilor*). După recensementul din anul acesta orașul Bucurescî este situat între gradele geografice 21° 23' 54" longitudine după meridianul Parisului, și 44° 25' 30" latitudine. Suprafața totală a orașului este aprôpe de 30 Chilometri pătrați, sêu mai exact: 29.253,649 metri pătrați. Orașul este străbătut aprôpe prin mijloc de riul Dimbovița, a căru lungine în oraș este de 7 Chm. Numêrul populațiunei este:

capî de familie	61.859
membrii de familie aflați la aceștia . . .	115.787
	<hr/>
total	177.646,

și adecă 82.632 bărbați și 95.014 femei, din carî 57.014 bărbați și 22.383 femei sciu serie și ceti. ér 98.345 sunt fără instrucțiune. Din acești 61.859 capî de familie sunt născuți: în Bucurescî 32.202, în România 45.353, în Franția 337, în Anglia 48, în Italia 201, în Germania 580, în Prusia 268, în Austro-Ungaria 10.959, în Turcia 1450, în Grecia 882, în Bulgaria 92, în Belgia 30, în Rusia 1470, în Holandia 23, în Muntenegru 9, în Serbia 175, în Elveția 54, în Armenia 8, în Asia 7, în Australia 2.

Capii de familie se divid: după naționalitate în 43.785 de rasa latină. 4713 Magiari. 3236 Germani, 2694 Slavi. 6242 Jidovi. 66 Otomani și 1123 diverși.

După confesiune populațiunea totală se împarte în 132.997 ortodocși. 20.749 Israeliti, 16.990 Catolici, 5854 Protestanți. 796 Armeni. 201 Liguriani. 43 Mohamedani și 20 diverși.

În Bucuresci sunt: 9.804 rentieri, 7.983 funcționari, 7024 comercianți, 2876 profesori, 2145 preoți, 866 avocați, 720 ingineri. 673 medici, 358 musicanți, 199 guvernante. 194 mōse, 151 farmacisti, 144 actori, 112 tipografi. 33 educatori. 24 pictori academici etc. 12.651 persoane sunt fără profesie.

(Ordinea orașelor celor mai populate) după raportul biuroului statistic dela Londra e următoare: 1. Londra cu 3,388,304 locuitori. 2. Paris cu 1,988,806. 3. New-York (a se ceti Niu-Iorc) cu 1,084,528. 4. Berlin cu 1,019,620. 5. Philadelphia cu 776,118. 6. Viena cu 727,271. 7. Petersburg cu 669,741. 8. Bombay cu 644,405. 9. Glasgow (Glesgo) cu 566,940. 10. Liverpool cu 532,681. 11. Manchester (Mencester) cu 530,765. 12. Neapoli cu 457,407. 13. Calcuta cu 459,535. 14. Madras cu 397,552. 15. Hamburg cu 406,104. 16. Birmingham (Bermingham) cu 383,117. 17. Baltimore cu 335,000. 18. Budapesta cu 319,530. 19. Dublin cu 314,666. 20. Leeds (Liz) cu 304,284. 21. Amsterdam cu 302,266. 22. Sheffield (Șefild) cu 289,537. 23. Roma cu 282,214. 24. Breslau cu 267,000. Despre populațiunea orașelor mari din China și Iapania nu există nici o statistică.

(O întrebare pentru învățătorii nostri). În țerile, unde statistica școlară este mai regulată decât la noi, s'a găsit, că numărul copiilor datorii a âmbra la școlă, stă într'un raport anumit cu numărul locuitorilor. Așa d. e. în Germania, unde copii cercetă școlă de tôte ȃilele dela 6—14 și chiar până la 15 ani, numărul lor face a șesa parte din numărul locuitorilor, în Franția numai a opta parte, fiind că aici copii âmbă la școlă de tôte ȃilele numai dela 6—12 ani inclusive. Astfel în țerile acestea ajunge a sci numărul locuitorilor dintr'un sat séu oraș, pentru a afla aproximativ numărul copiilor de școlă. Binevoiescă deci învățătorii nostri a cerceta, în ce raport stă numărul copiilor datorii a cerceta a) școlă de tôte ȃilele, b) școlă de repetițiune — cu numărul locuitorilor din comună și a ne împărtași rezultatul și nouă.

În comitatul Sibiului, copii de școlă dela 6—12 ani fac aprópe a 10-a parte, cei dela 12—15 a 24-a parte, toți fără destingere — a 7-a parte din numărul populațiunei; în comitatul Brașovului copii dela 6—12 ani fac a 8-a parte, cei dela 12—15 ani a 17-a, cu toți a 5 $\frac{1}{2}$ parte din numărul populațiunei.

Invitare de prenumerațiune la „Scóla Română“.

Cu făscióra VI pe luna lui Mărțișor se va încheia semestrul I al „Scólei Române“ pe anul curent. Domnii prenumerați, al căror abonament espiră la finele lui Mărțișor, sunt rugați, dacă doresc a mai primi fóia, a-și prenoi de timpuriu abonamentul. Rugăm în același timp pre toți onorabili nostri lectori, a ne întinde bine-voitorul lor concurs, pentru a ține în vieță „Scóla Română“.

La finele anului 1877, când am sistat pentru prima dată „Scóla Română“, mai mulți învățători și bărbați de scólă ni-au dis, că pentru ce, înainte de a lua acéstă decisiune, nu am făcut un ultim apel cătră publicul român? E bine, îl facem acum!

În luna din urmă numărul prenumeraților s'a mai sporit cu 15, astfel că astăzi desfacem cu totul 245 esemplare séu aprópe jumătate din cele 500 esemplare, câte tipărim. Mai mulți învățători și amici de ai nostri ne conjură, în urma declarațiunei noastre din făscióra precedentă, a ține fóia cu ori ce preț, apromițându-ne tot posibilul lor concurs. Bine-voiescă fie care din vechii nostri prenumerați a mai câștiga câte un nou abonent la „Scóla Română“, și fóia va fi pe deplin asigurată.

Din parte-ne nu vom lipsi de a face tot, ce ne va fi prin putință, pentru a ține fóia la înălțimea problemei sale. Vom urma și de aici încolo a aduce **biografiile** celor mai renumiți bărbați de scólă, **tractate** din **pedagogie** și din **didactica universală și specială**, **lecțiuni practice** din tóte obiectele de învățământ, precum și alți articuli de interes pentru învățătorii nostri.

„Scóla Română“ va apăre și mai departe în făscióre lunare de câte 3 cóle test și învălítórea, și va costa pe anul întreg 4 fl., pe o jumătate de an 2 fl.; pentru România: pe un an întreg 1 galben séu 12 lei noi (în monetă séu bilete hipotecare). Dela 6 esemplare unul este rabat.

Modul cel mai lesnicios de abonare este a ne trimite un mandat postal (asignațiune postală); căci pe când o epistolă cu abonamentul la „Scóla Română“ costă d. e. dela Caransebeș 27 cr., un mandat postal se plătesce numai cu 5 cr.: afară de acésta pentru epistole cu banî mai respunde și redacțiunea la primire câte 3 cr., pentru mandate postale însă nimica.

Abonamentele sunt a se adresa la

Redacțiunea „Scólei Române“,
Sâbiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben).

BIBLIOGRAFIE.

Nou Abcdar românesc. De Vasile Petri. Sâbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar legat 25 cr., trimis prin postă 30 cr. Dela 10 exemplare unul rabat. La comande mai mari se acórdă 15—20%.

Legendar séu carte de cetire pentru scóele populare. De Vasile Petri. Partea I: pentru al 3-le și al 4-le an de scólă. Sâbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar legat 45 cr., trimis prin postă 50 cr. Condițiunile de vëndare sunt ca la Abcdar.

Instrucțiune pentru învțătorii la tractarea cãrților scolare. De Vasile Petri. Sâbiu. Editura autorului. Prețul unui exemplar 40 cr.

Plan de învțământ pentru scóele populare din Ungaria în sensul articolului de lege 38 din 1868. Precedat de ordinațiunea ministrului r. u. de culte și instrucțiune publică dela 26 August 1877, Nr. 21,678, prin care s'a publicat noul plan. Traducere de Vasile Petri. Sâbiu. Editura traducătorului. Prețul unui exemplar 20 cr., trimis prin postă 22.

Sistemul metric. Manual pentru învțătorii și toți bărbații de scólă. De Vasile Petri. Editor: V. Roman. Sâbiu. Prețul unui exemplar 50 cr.

Sistemul metric. Manual pentru scolari. De Vasile Petri. Editor: V. Roman. Sâbiu. Prețul unui exemplar 20 cr.

Scriptologia séu modul de a învța cetitul scriind. Îndreptar pentru învțătorii la tractarea Abcdarului. De Vasile Petri. Editor: Iulius Spreer. Sâbiu. Prețul 1 fl. 20 cr.

„**Scóla Romána**“ pe anii 1876 și 1877 exemplare, complete cu prețul redus la 3 fl. pentru fie care an.

Articulul de lege XX din anul 1877 despre regularea afacerilor pupilare și curatorale (intrat în vigoare la 15 Ian. 1878) și *Ordinațiunea ministeriului de justiție* din 20 Aprile 1879, Nr. 8476. Estras aprópe complet și practic în traducere română de Ioane Crețu. Sâbiu. Prețul 25 cr.

De multe ori părinții cer svat dela învățători și în cause pupilare și curatorale; de aceea credem a le recomanda cărticica de sus.

Prelegere publică despre iubileul de 25 de ani în taina a șesa și în prorocia lui A-B-C. De I. Popa. Sâbiu. Prețul 30 cr., pentru România franco în bani 80. Venitul curat în părți egale pentru meliorarea lefei învățătorilor dela scóla centrală gr.-or. din Dobra și dela cea gr.-cat. din Turda.

Absalon Stich se face învățător în anul 1852 și se căsătorește în același an cu Verónica Cap. Nécasurile și bucuriile sale, în scóla și în căsătorie — écă obiectul acestei prelegeri publice. D-l Popa dispune de mult umor și de multă satiră, și de aceea recomandăm învățătorilor nostri „prelegerea“ sa, nu numai pentru că venitul curat este menit pentru doué scóle române, ci și pentru că suntem siguri, că lectura le va face multă bucurie.

Metodul Computului în scóla poporală. Manual pentru învățători și preparanđi, de V. Gr. Borgovan, prof. preparandial.

Bărbați competenți în materia acésta s'au esprimat fórte favorabil asupra acestui „Manual.“

D-l autor a depus un număr de esemplare și la redácțiunea „Scólei Române“ în Sâbiu spre vëndare. Prețul unui esemplar 35 cr., trimis prin postă 40 cr.

Țătră onorabilii nostri lectori!

Dela apelul nostru din urmă, numărul prenumeranților la „Scóla Română“ s'a sporit cu 40; cu tóte acestea și astăzi abia desfacem cu totul 230 de esemplare, séu adecă încă nu tocmai jumătate din numărul esemplarelor tipărite.

Înțelege fie cine, că cu acest număr de prenumeranți foia nu se póte sustine, sumele încurse nefiind de-ajuns nici măcar pentru acoperirea speselor de tipar, lângă cari se mai adaug spesele tot atât de indispensabile cu espedarea și administrațiunea foiei. — De aceea ne adresăm de nouă cătră toți onorabilii nostri lectori și cu deosebire cătră aceia, cari țin la esistența și prosperarea „Scólei Române“, rugându-i să nu pregete a recomanda foia noastră în cercul cunoscuților lor și chiar a culege prenumerațiunii pentru dînsa. Dela 6 esemplare plătite unul este rabat; pe credit foia nu se dă nimenui.

La finele anului 1877, când am sistat pentru prima dată „Scóla Română“, mai mulți învățători și bărbați de scólă ni-au ȓis, că pentru ce, înainte de a lua această decisiune, nu am făcut un ultim apel cătră publicul român? E bine, îl facem acum și declarăm: că **dacă până la finele lui Mărțișor, când va apăre fascióra VI, cu carea se va încheia semestrul I al acestui an, prenumerațiunile la „Scóla Română“ nu vor atinge cel puțin numărul de 400, foia va înceta pentru tot de-auna.**

Redacțiunea „Scólei Române“.